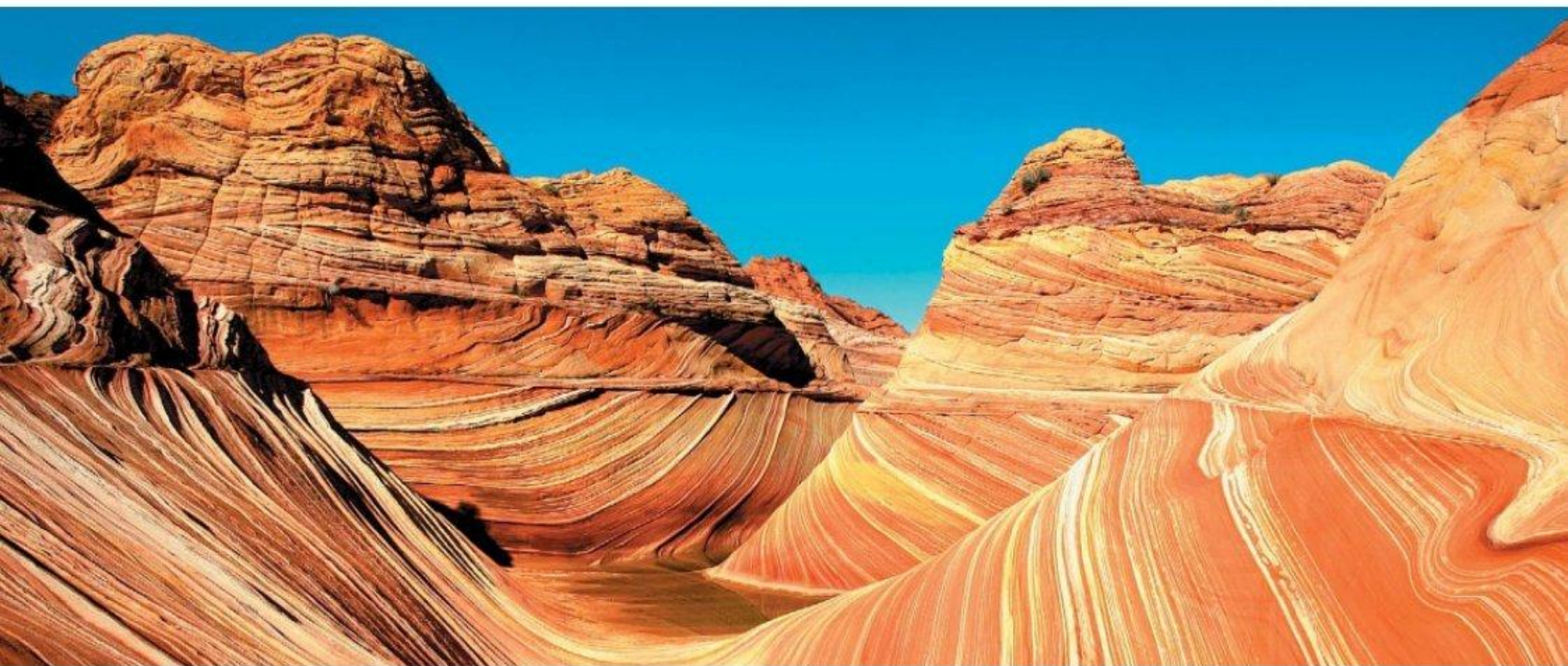

GEOGRAFIA

zeszyt ćwiczeń

5

szkoła podstawowa

W zeszycie ćwiczeń wykorzystano materiały z publikacji *Bliżej geografii. Zeszyt ćwiczeń. Część 1*, Wydanie VI (2016) i *Bliżej geografii. Zeszyt ćwiczeń. Część 2*, Wydanie V (2017), autorstwa **Marioli Borzyńskiej, Małgorzaty Smorędy i Izabeli Szewczyk**, zmodyfikowane i uzupełnione przez **Wiesława Srokosza i Mariana Kupczyka**

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 2018

Wydanie VI (2024)

ISBN 978-83-02-22400-3 (zeszyt ćwiczeń w wersji elektronicznej – flipbook)
ISBN 978-83-02-17432-2 (zeszyt ćwiczeń w wersji papierowej)

Opracowanie merytoryczne i redakcyjne: **Marek Szokalski** (redaktor cyklu, redaktor merytoryczny), **Kinga Staszek** (redaktor merytoryczny), **Krzysztof Górny** (redaktor merytoryczny)

Redakcja językowa: **Agnieszka Czerepowicka, Anna Kapuścińska**

Redakcja techniczna: **Agnieszka Przysańska**

Projekt okładki: **Ewa Pawińska, Hanna Michalska-Baran**

Projekt graficzny i opracowanie graficzne: **Ewa Pawińska**

Fotoedycja: **Marta Bażyńska**

Skład i łamanie: **Michał Rosłonec**

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna

00-807 Warszawa, Aleje Jerozolimskie 96

KRS: 0000595068

Infolinia: 801 220 555

www.wsip.pl

Druk i oprawa: ArtDruk Zakład Poligraficzny Andrzej Łuniewski

Publikacja, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym. Ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

Szanujmy cudzą własność i prawo.
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

Spis treści

Dział 1. Mapa

- 1. Geograficzny punkt widzenia 4
- 2. Orientacja na mapie i globusie 5
- 3. Jak czytać mapę 9
- 4. Moja okolica na mapie 11
- 5. Odkrywanie mapy świata 14
- 6. Podsumowanie działu 17

Dział 2. Krajobrazy Polski

- 7. Krajobrazy Polski 20
- 8. Od krajobrazu pierwotnego
do kulturowego 22
- 9. Tatry 25
- 10. Wyżyna
Krakowsko-Częstochowska 29
- 11. Nizina Mazowiecka 32
- 12. Pojezierze Mazurskie 35
- 13. Wybrzeże Słowińskie 38
- 14. Krajobraz miejsko-przemysłowy
Wyżyny Śląskiej 41
- 15. Wyżyna Lubelska – zagłębie
rolnicze 43

- 16. Warszawa – krajobraz
wielkiego miasta 45
- 17. Krajobraz najbliższej okolicy 47
- 18. Podsumowanie działu 50

Dział 3. Krajobrazy świata

- 19. Strefowość i piętrowość
krajobrazów na świecie 54
- 20. Wilgotny las równikowy 57
- 21. Krajobraz lasu strefy
umiarkowanej 60
- 22. Sawanny i stepy 62
- 23. Pustynie gorące i lodowe 64
- 24. Krajobraz śródziemnomorski 67
- 25. Tajga 69
- 26. Tundra 71
- 27. Krajobraz wysokogórski
Himalajów 73
- 28. Podsumowanie działu 75
- Źródła ilustracji 80

1 Geograficzny punkt widzenia

1. Uzupełnij zdania właściwymi terminami.

- I. Nauka badająca powłokę ziemską, jej przestrzenne zróżnicowanie pod względem przyrodniczym i społeczno-gospodarczym oraz związki zachodzące między środowiskiem przyrodniczym a działalnością człowieka to _____.
- II. Nauka o sporządzaniu map oraz o sposobach ich wykorzystania to _____.

2. Uzupełnij tabelę nazwami odpowiednich sfer Ziemi.

Nazwa sfery Ziemi	Charakterystyka sfery
	gazowa powłoka Ziemi
	wody na Ziemi
	skały i minerały na Ziemi
	gleby na Ziemi
	organizmy żyjące na Ziemi
	wszystko, co wytworzył człowiek

3. Porozmawiaj z kilkoma dorosłymi o tym, w jakich sytuacjach na co dzień korzystają z wiedzy geograficznej. Zapisz trzy przykłady spośród usłyszanych.

1. _____
2. _____
3. _____

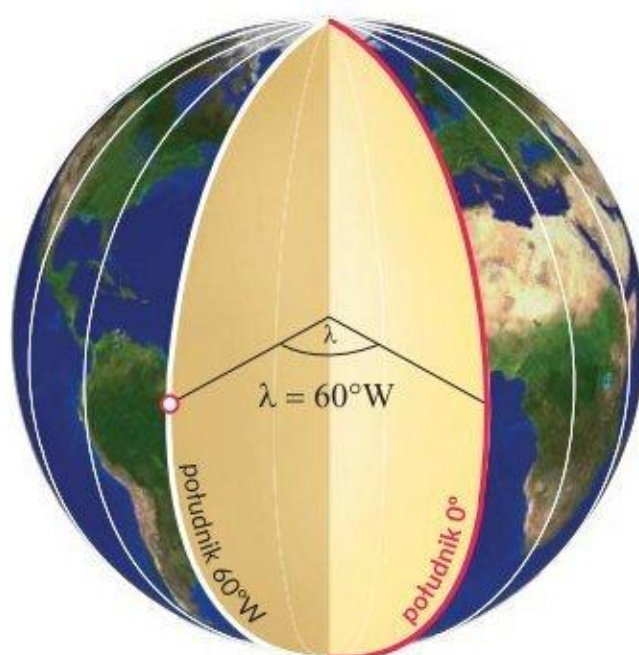
4. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

- I. Do elementów przyrody ożywionej zaliczamy **skały** / **rośliny**.
- II. W skład przyrody nieożywionej wchodzi **biosfera** / **litosfera**.
- III. Wszystkie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej są nazywane **środowiskiem geograficznym** / **środowiskiem przyrodniczym**.
- IV. Środowisko przyrodnicze i elementy działalności człowieka tworzą **środowisko geograficzne** / **antroposferę**.

2 Orientacja na mapie i globusie

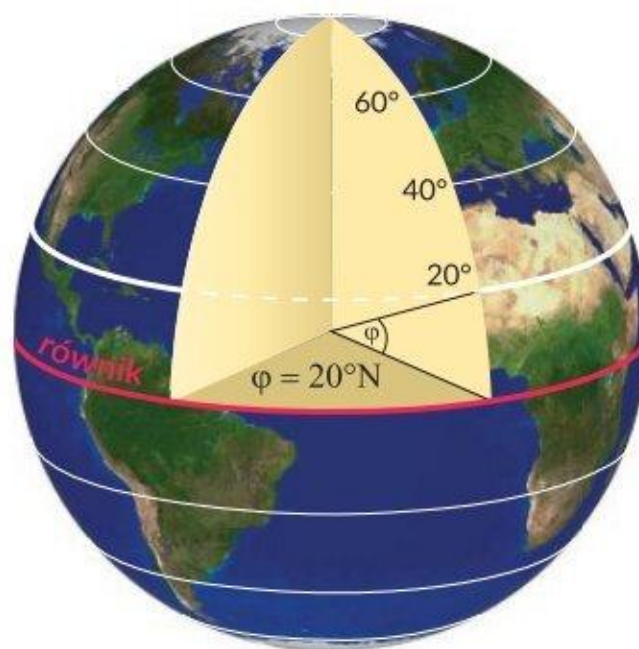
1. Uzupełnij podpisy pod rysunkami. Wpisz nazwę współrzędnej geograficznej pokazanej na ilustracji i przyporządkuj jej odpowiednią definicję (A lub B).

- A.** Kąt, który tworzy płaszczyzna równika z promieniem ziemskim przechodzącym przez dany punkt na powierzchni Ziemi.
- B.** Kąt zawarty między półpłaszczyzną południka przechodzącego przez dany punkt na Ziemi a półpłaszczyzną południka 0° .

Współrzędna geograficzna: _____

Definicja: _____

Współrzędna geograficzna: _____

Definicja: _____

2. W tabeli podano cechy południków i równoleżników. Wpisz w odpowiednią komórkę tabeli znak +, jeśli cecha dotyczy danego elementu siatki geograficznej.

Lp.	Cechy	Elementy siatki geograficznej	
		południki	równoleżniki
1	Mają kształt okręgów		
2	Mają kształt półokręgów		
3	Wyznaczają kierunek wschód–zachód		
4	Wyznaczają kierunek północ–południe		
5	Zbiegają się na biegunach		
6	Mają jednakową długość		
7	Od najdłuższego z nich w kierunku północnym i południowym ich długość się zmniejsza		

3. Przyporządkuj podane informacje do nazw współrzędnych geograficznych. Zapisz w lukach odpowiednie litery (A–F).

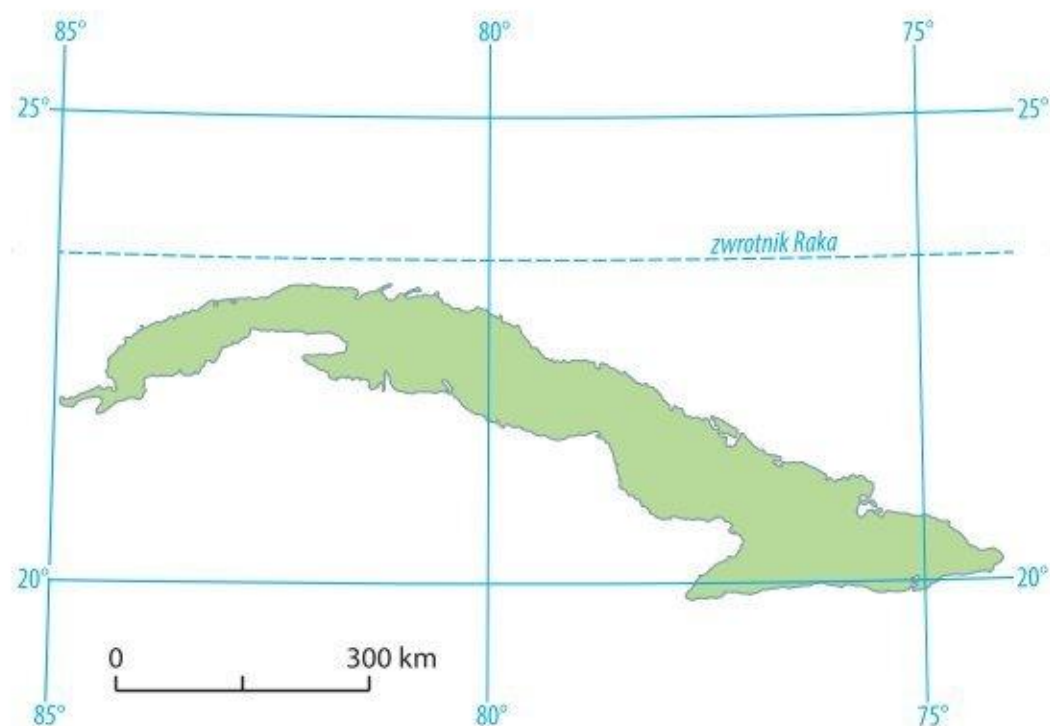
- A. Może być wschodnia lub zachodnia.
- B. Może być północna lub południowa.
- C. Jej wartość mieści się w przedziale od 0° do 90° .
- D. Jej wartość mieści się w przedziale od 0° do 180° .
- E. Do jej określania używamy południków.
- F. Do jej określania używamy równoleżników.

Szerokość geograficzna: _____ Długość geograficzna: _____

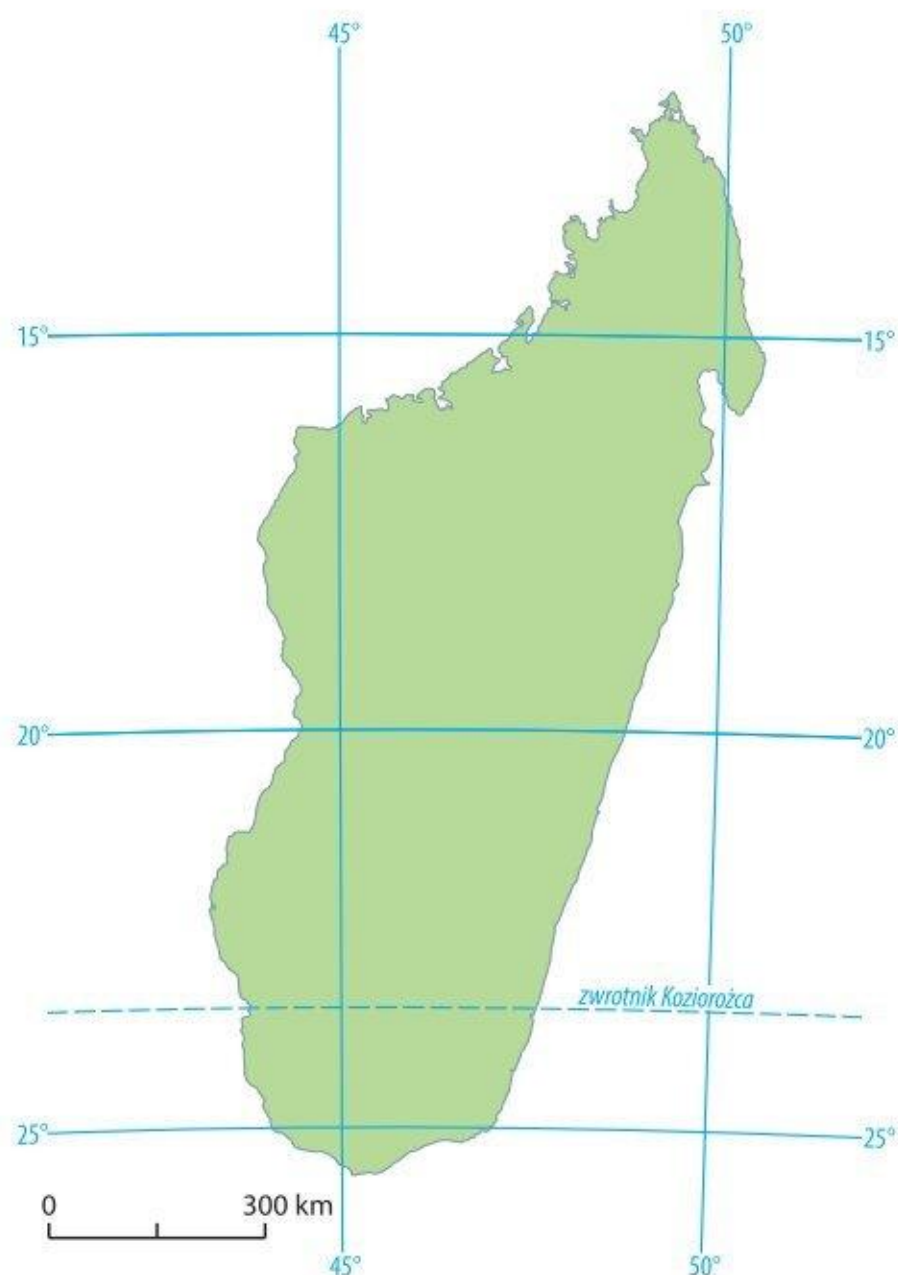
4. Uzupełnij tabelę. Skorzystaj z atlasu geograficznego i określ z dokładnością do 1° współrzędne geograficzne podanych obiektów.

Obiekt geograficzny	Szerokość geograficzna	Długość geograficzna
Przylądek Św. Wincentego (Europa Południowo-Zachodnia)		
Edynburg (Wyspy Brytyjskie)		
Przylądek Północny (Europa Północna)		
Wiedeń (Europa Środkowa)		
Kijów (Europa Wschodnia)		

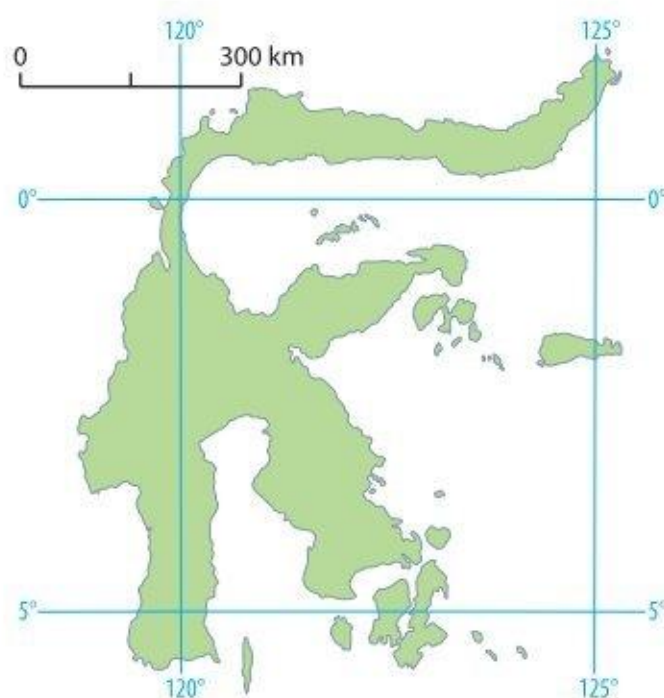
5. Znajdź w atlasie geograficznym nazwy przedstawionych wysp i zapisz je w wyznaczonych miejscach.

a) Nazwa wyspy _____

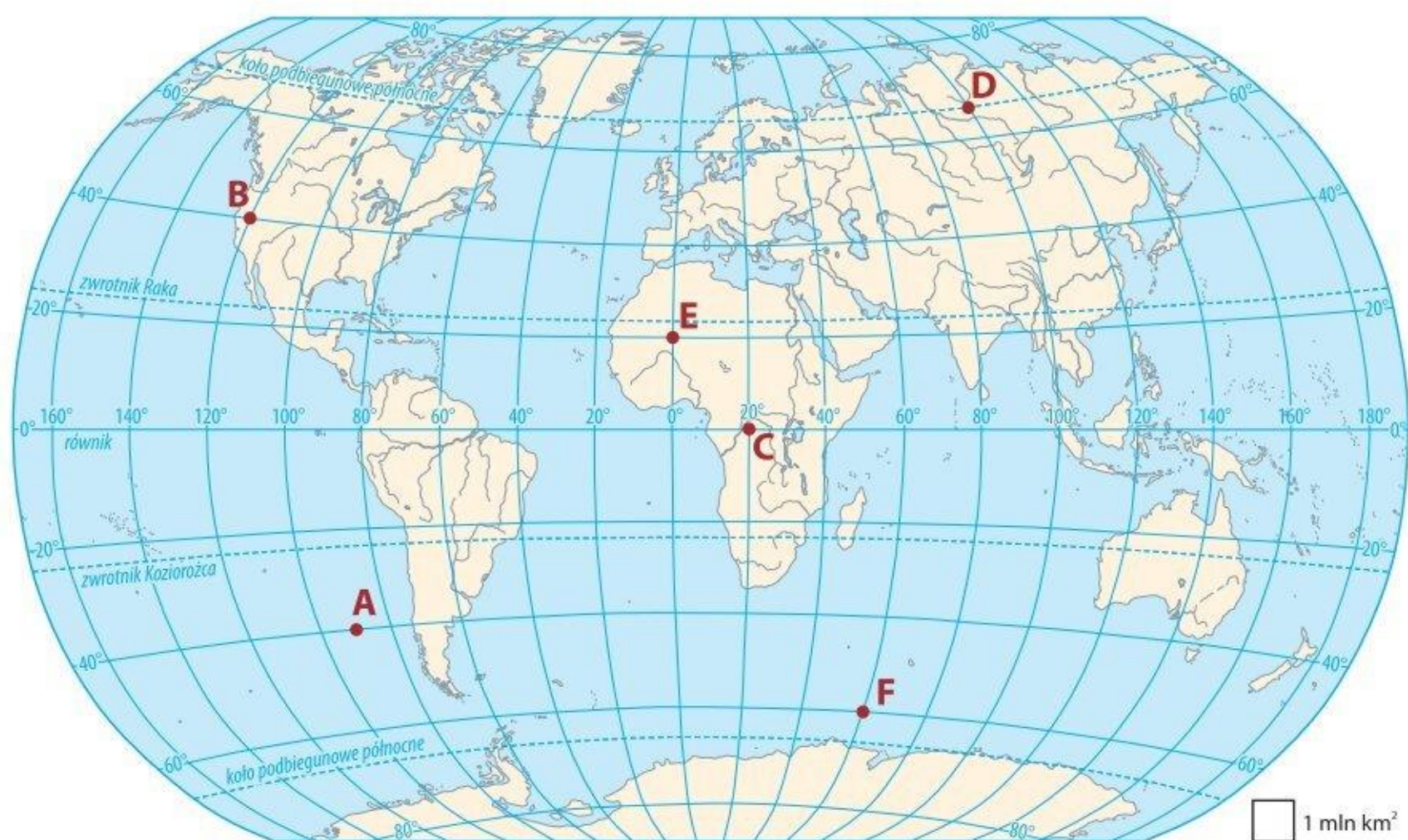

b) Nazwa wyspy _____

c) Nazwa wyspy _____

6. Każdej z podanych współrzędnych geograficznych przyporządkuj odpowiadający jej punkt zaznaczony na mapie.

- I. $0^{\circ}; 20^{\circ}\text{E}$ – _____
- II. $20^{\circ}\text{N}; 0^{\circ}$ – _____
- III. $40^{\circ}\text{N}; 120^{\circ}\text{W}$ – _____
- IV. $60^{\circ}\text{S}; 60^{\circ}\text{E}$ – _____
- V. $66^{\circ}33'\text{N}; 100^{\circ}\text{E}$ – _____
- VI. $40^{\circ}\text{S}; 90^{\circ}\text{W}$ – _____

3 Jak czytać mapę

1. Każdej z podanych definicji przyporządkuj właściwy termin geograficzny. Uzupełnij zdania odpowiednimi określeniami z ramki.

• atlas • legenda mapy • mapa

- I. Pomniejszony obraz powierzchni Ziemi lub jej fragmentu przedstawiony na płaszczyźnie według ściśle określonych zasad matematycznych i z zastosowaniem graficznych znaków umownych to _____.
- II. Objasnienie znaków graficznych użytych na mapie to _____.
- III. Uporządkowany zbiór map to _____.

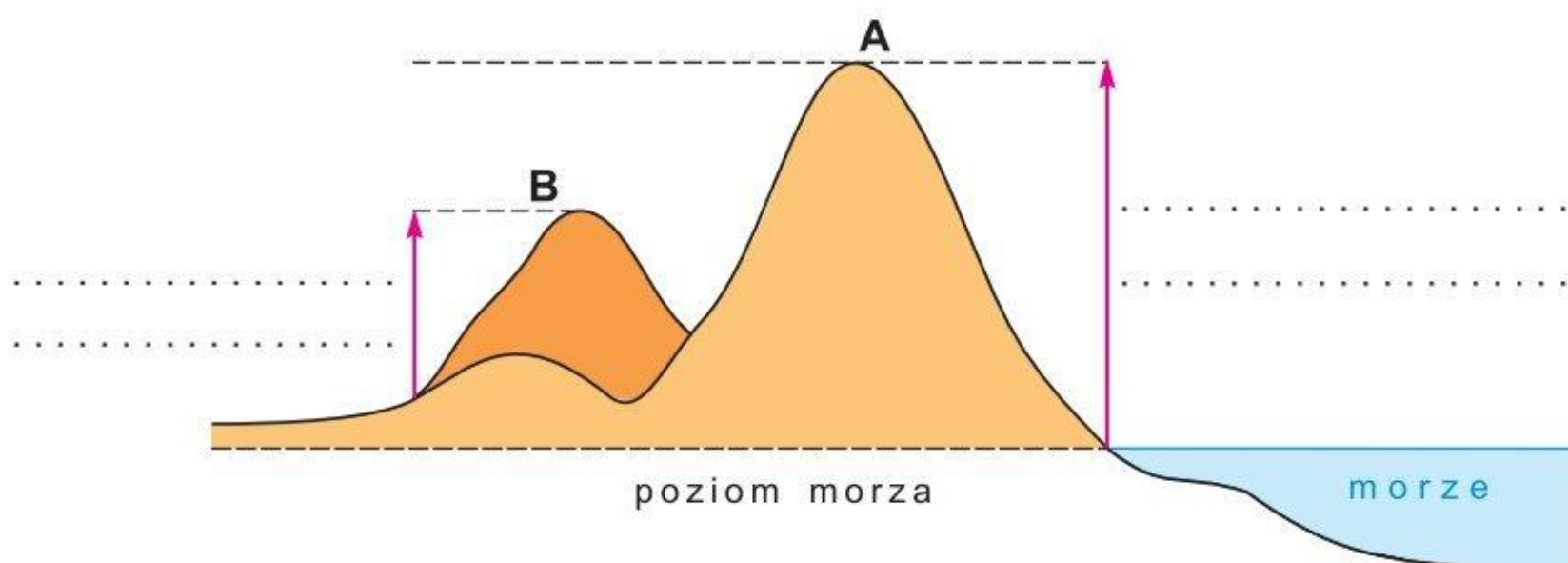
2. Dokończ poprawnie zdanie. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwe informacje.

Wysokość bezwzględną szczytu mierzy się

A	od dna doliny	i podaje	1	w metrach nad poziomem morza.
B	od poziomu morza		2	w metrach.

3. Uzupełnij rysunek – wpisz w zaznaczone miejsca właściwe określenia wybrane z ramki.

• wysokość względna • wysokość bezwzględna

11

- d) Oceń stromość stoków przedstawionej formy terenu i wpisz w zaznaczone miejsca nazwę właściwego kierunku geograficznego wybranego spośród podanych.**

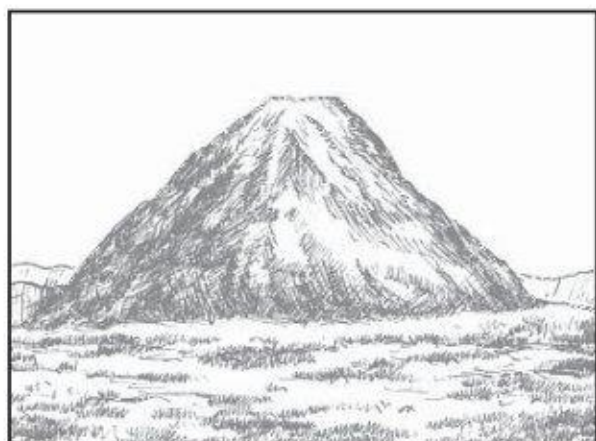
• południowy • wschodni • północny • zachodni

Stok najbardziej stromy: _____

Stok najbardziej łagodny: _____

- 3. Każdej przedstawionej formie terenu przyporządkuj właściwy rysunek poziomicowy. Przy numerze formy terenu wpisz literę odpowiadającą jej rysunkowi poziomicowemu.**

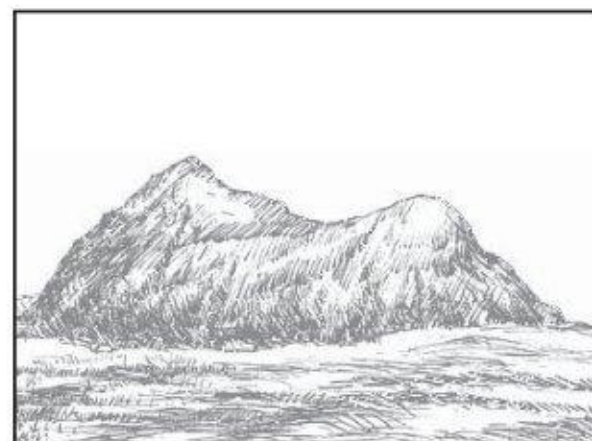
I

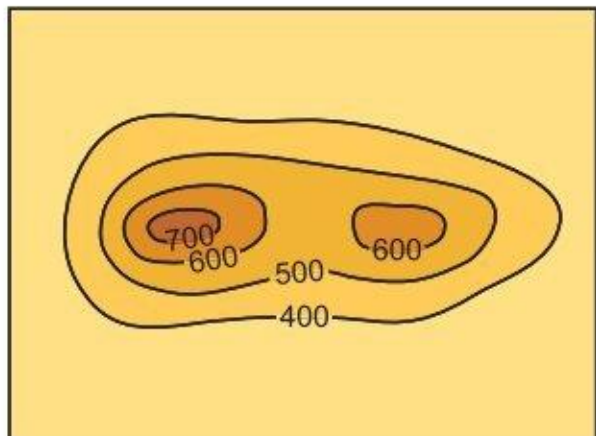
II

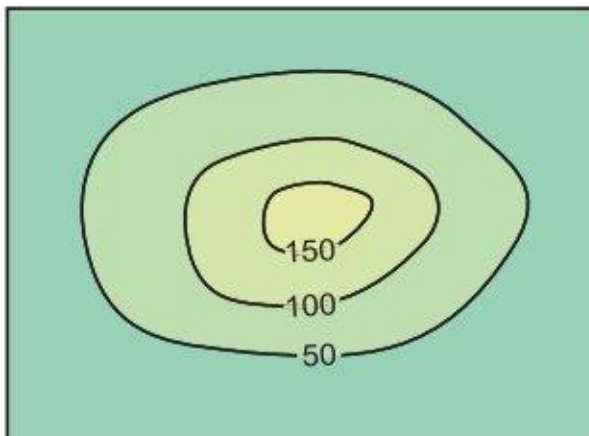
III

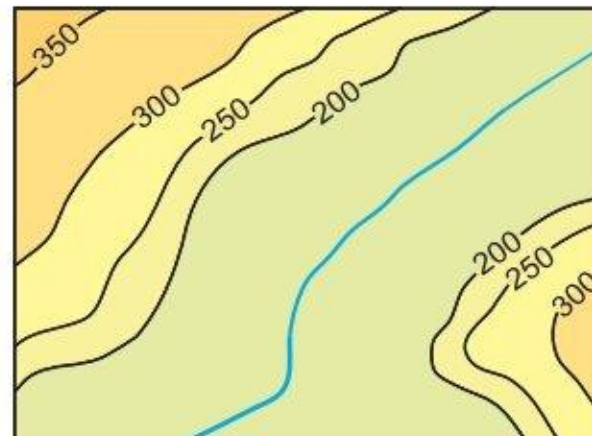
A

B

C

I _____

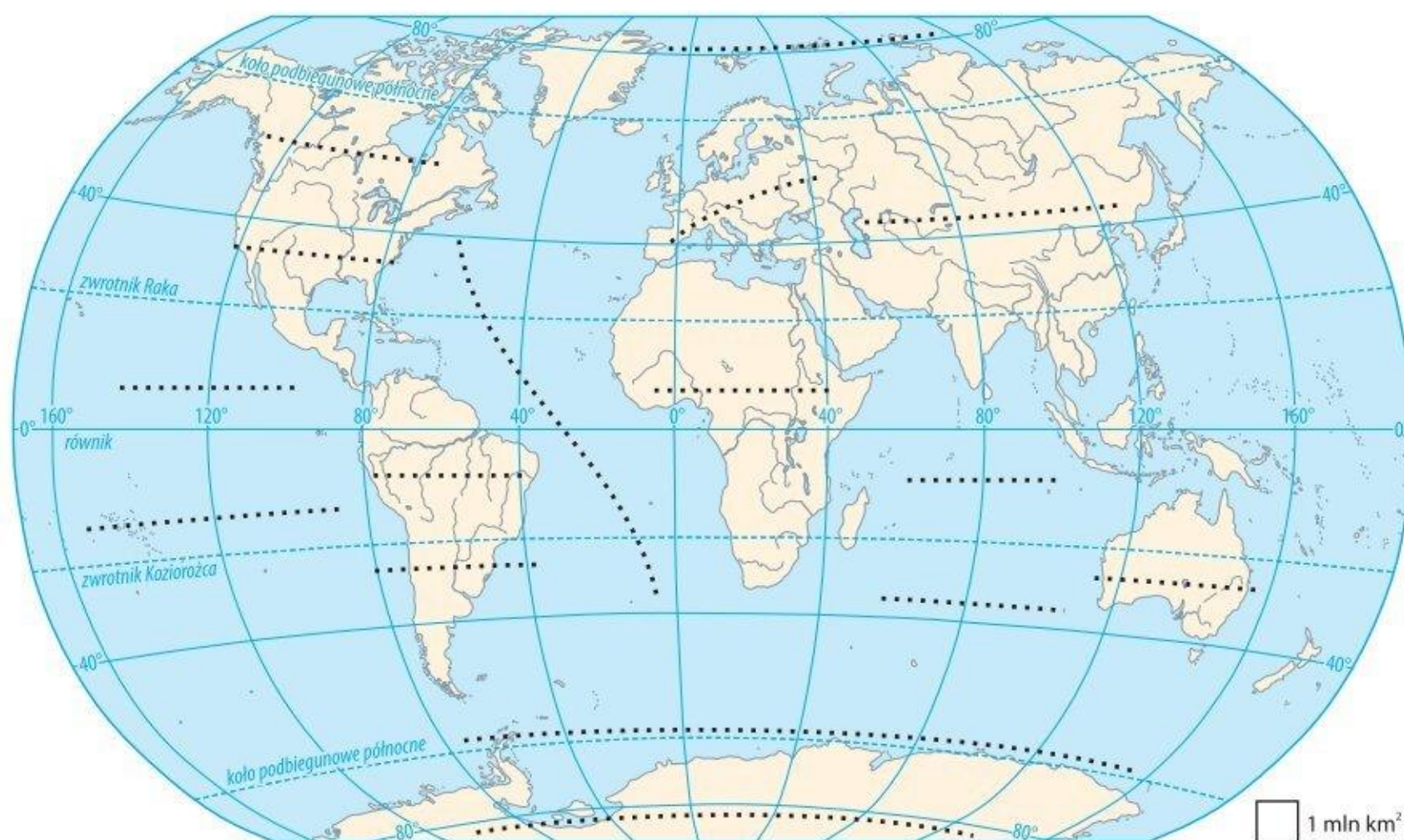
II _____

III _____

- 4. Wyjaśnij, czym jest skala mapy.**

5 Odkrywanie mapy świata

1. Zapisz na mapie świata nazwy kontynentów i oceanów.

2. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

- I. Półkula **północna** / **południowa** odznacza się większym udziałem lądów w ogólnej powierzchni niż półkula **północna** / **południowa**.
- II. Pierwszym żeglarzem, który drogą morską dotarł z Europy do Indii, po opłynięciu Afryki od południa, był **Krzysztof Kolumb** / **Vasco da Gama**.
- III. Największym kontynentem świata jest **Afryka** / **Azja**.
- IV. Pierwszym Europejczykiem, który przepłynął Ocean Spokojny i nadał mu tę nazwę, był **Ferdynand Magellan** / **Krzysztof Kolumb**.

3. Wymienionym formom ukształtowania powierzchni przyporządkuj opisy wybrane z ramki. Zapisz odpowiednie informacje w wyznaczonych miejscach.

- obszar położony od 0 do 300 m n.p.m.
- obszar położony powyżej 300 m n.p.m. charakteryzujący się niedużymi wysokościami względnymi
- obszar charakteryzujący się wysokościami względnymi powyżej 300 m

I. Góry – _____

II. Wyżyny – _____

III. Niziny – _____

4. Uzupełnij tabelę nazwami wszystkich oceanów oblewających poszczególne kontynenty.

Kontynent	Oceany oblewające kontynent
Azja	
Afryka	
Ameryka Północna	
Ameryka Południowa	
Antarktyda	
Europa	
Australia	

5. Skorzystaj z atlasu geograficznego i rozkładanej mapy dołączonej do podręcznika. Przyporządkuj wymienione regiony kontynentom, na których leżą. Wpisz właściwe nazwy w wyznaczone komórki tabeli.

- Brazylijska • Zachodniosyberyjska • Appalachy • Andy • Abisyńska
- Zatokowa • Labradorska • Senegalu • Atlas • Pireneje • Amazonki
- Tybetańska • Bawarska • Kunlun • Francuska

Kontynent	Nizina	Wyżyna	Góry
Europa			
Azja			
Afryka			
Ameryka Północna			
Ameryka Południowa			

6. Na podstawie atlasu geograficznego określ położenie podanych regionów świata. Wpisz w tabeli obok każdej nazwy regionu literę, którą oznaczono go na zamieszczonej mapie.

Region	Litera	Region	Litera	Region	Litera
Nizina Amazonki		Wyżyna Tybetańska		Himalaje	
Nizina Gangesu		Wyżyna Środkowsyberyjska		Karpaty	
Nizina Zachodniosyberyjska		Alpy		Appalachy	
Wyżyna Brazylijska		Andy		Wielkie Góry Wododziałowe	
Kordyliery		Atlas		Kotlina Konga	

7. Odszukaj w atlasie geograficznym regiony, które krótko scharakteryzowano poniżej. Zapisz ich nazwy.

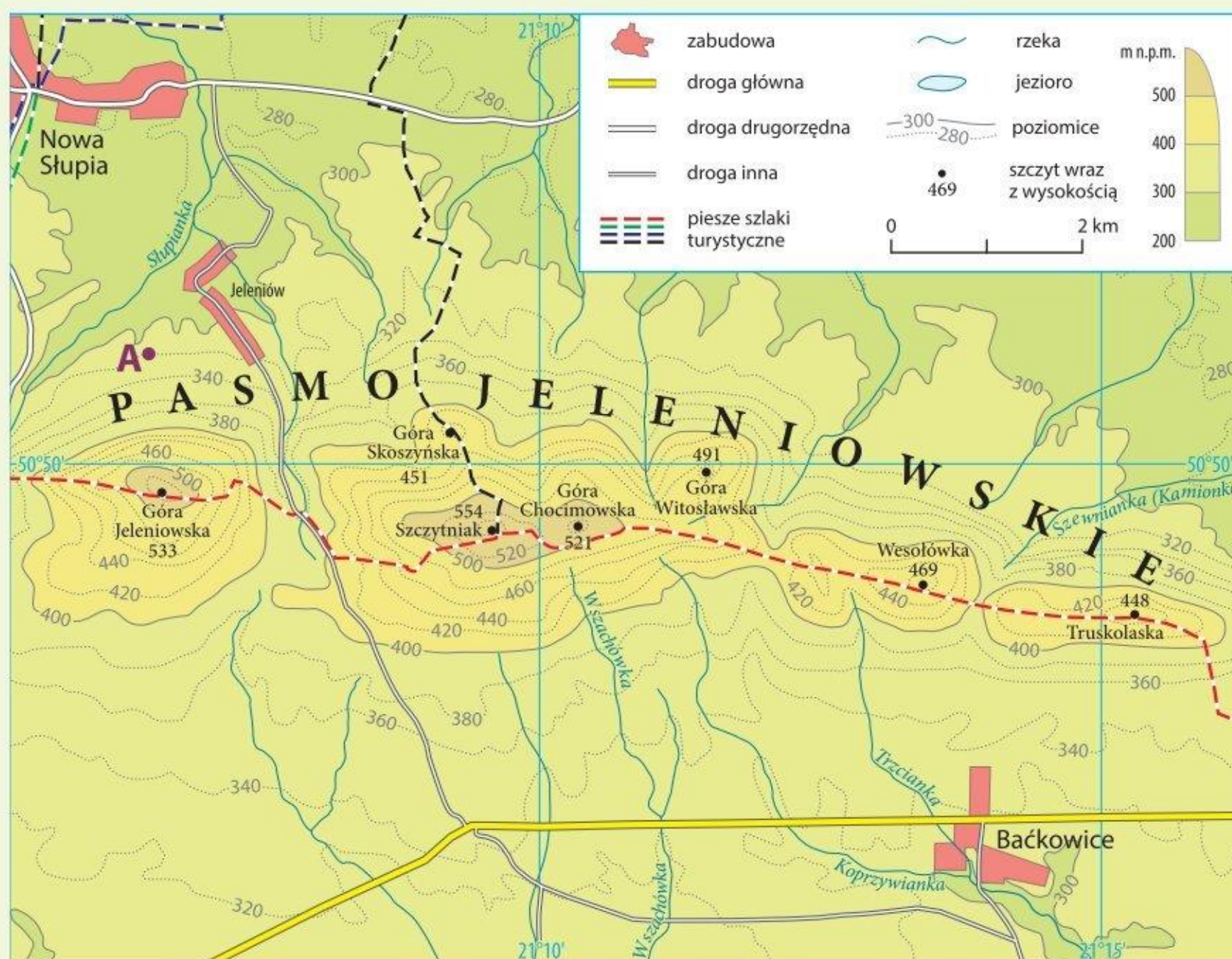
- I. góry na południowo-wschodnim wybrzeżu Afryki – _____
- II. rozległa nizina w północnej części Ameryki Północnej – _____
- III. wyżyna w północnej części Ameryki Południowej – _____
- IV. góry na granicy Europy i Azji – _____
- V. pasmo górskie w Azji, najwyższe na świecie – _____

6 Podsumowanie działu

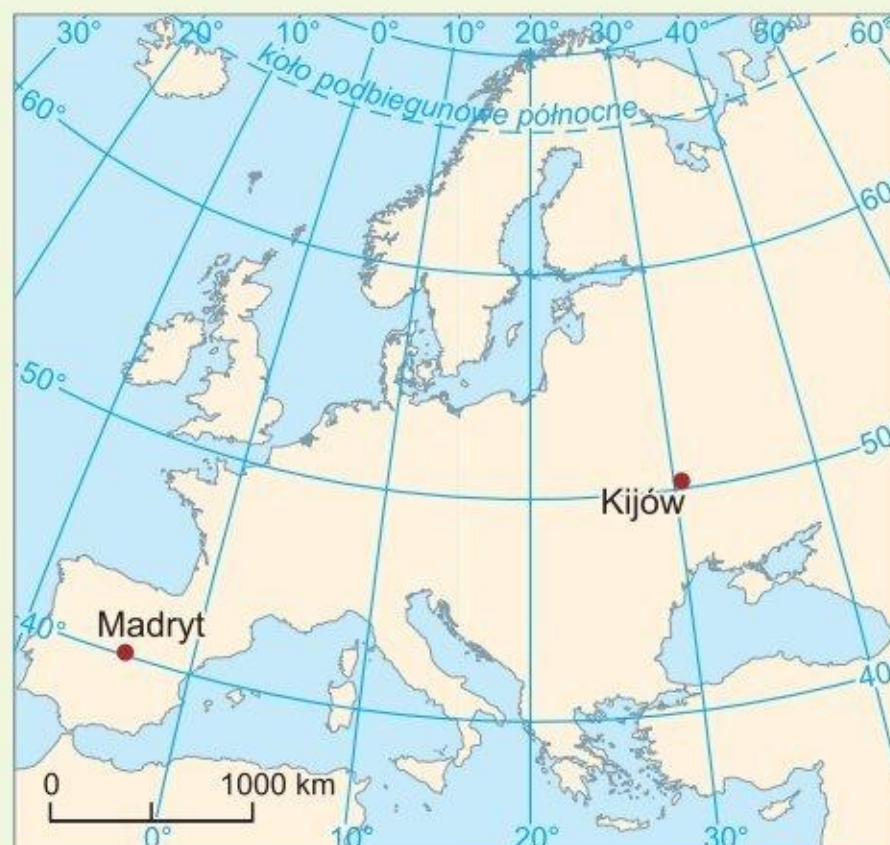
1. Uzupełnij tabelę według wzoru – podaj przykłady działalności człowieka, która wpływa na zmiany zachodzące w wymienionych sferach Ziemi.

Sfera Ziemi	Przykłady działalności człowieka powodującej zmiany w sferze Ziemi
hydrosfera	osuszanie bagien, wylwanie ścieków do rzek
atmosfera	
litosfera	
pedosfera	
biosfera	

2. Na podstawie zamieszczonej mapy zaznacz poprawne dokończenie zdania.

6. Na podstawie mapy wpisz litery, którymi oznaczono współrzędne geograficzne Madrytu oraz Kijowa.

Madryt: _____

Kijów: _____

A. 40°30'N; 3°40'W	C. 43°S; 3°E	E. 50°S; 30°30'W	G. 50°N; 49°E
B. 59°S; 16°W	D. 40°N; 6°E	F. 50°30'N; 30°30'E	H. 40°S; 49°W

7. Rozpoznaj kontynent na podstawie opisu i wpisz do tabeli jego nazwę.

Opis	Nazwa kontynentu
Ma najmniejszą powierzchnię spośród wszystkich kontynentów	
Od wschodu oblewa go Ocean Atlantycki, od zachodu – Ocean Spokojny, a od północy – Ocean Arktyczny	
Przechodzą przez niego równik i południk 0°	
Jest połączony z Ameryką Północną	
W całości pokrywa go lądolód	

8. Podaj dwie inne nazwy Oceanu Spokojnego.

7 Krajobrazy Polski

1. Pasom rzeźby terenu, oznaczonym na mapie numerami 2, 4, 5, przyporządkuj właściwe nazwy wybrane z ramki. Wpisz je w odpowiednie komórki tabeli.

- góry • wyżyny • pojezierza • niziny środkowopolskie
- niziny nadmorskie • kotliny podkarpackie

Numer	Pas rzeźby terenu
2	
4	
5	

2. Na mapie w poprzednim zadaniu zaznacz literami: A – źródło Wisły oraz B – jej ujście. Następnie przyporządkuj oba te obiekty do właściwych pasów rzeźby terenu.

Obiekt	Nazwa pasa rzeźby terenu, w którym znajduje się obiekt
źródło Wisły	
ujście Wisły	

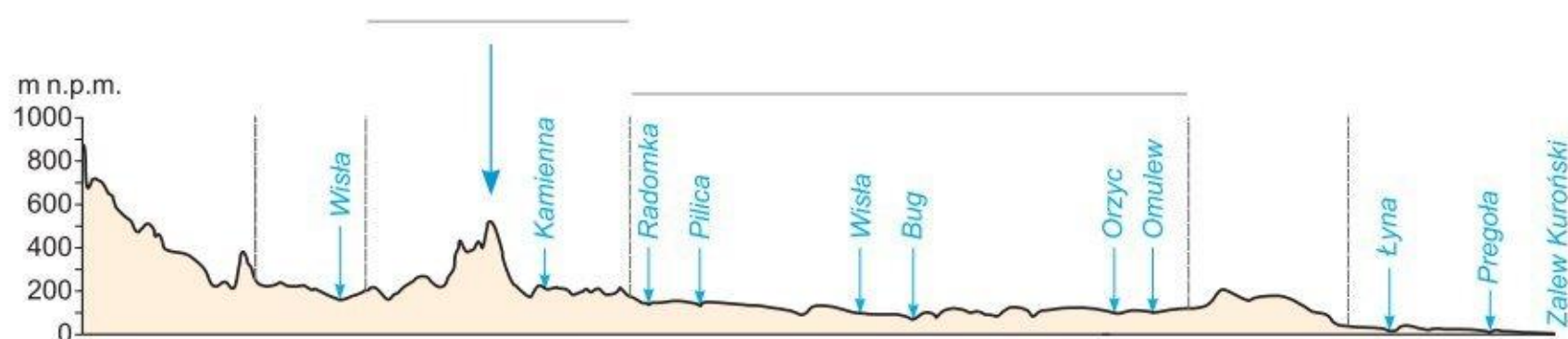
3. Na podstawie własnej wiedzy oraz mapy w zadaniu 1 oceń prawdziwość każdego zdania. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Obszary nizinne, położone poniżej 300 m n.p.m., zajmują około 75% powierzchni Polski. **P / F**
- II. Pasy rzeźby terenu w Polsce układają się w pasy o przebiegu południkowym. **P / F**
- III. Powierzchnia Polski jest nachylona z północnego wschodu w kierunku południowo-zachodnim. **P / F**

4. Poniżej przedstawiono przekrój hipsograficzny obszaru Polski wzdłuż południka 21°E. Pionowymi liniami oznaczono granice między pasami rzeźby terenu.

Wpisz w luki na przekroju dwie nazwy wybrane z podanych w ramce.

Pasma górskie: ● Tatry ● Bieszczady ● Góry Świętokrzyskie ● Karkonosze
Pasy rzeźby terenu: ● góry ● wyżyny ● niziny nadmorskie ● pojezierza
 ● niziny środkowopolskie ● kotliny podkarpackie

5. Rozpoznaj i podpisz scharakteryzowane poniżej regiony fizycznogeograficzne Polski.

1. Płaski obszar w północnej Polsce, obejmujący depresję z najniższym położonym punktem kraju – Raczkami Elbląskimi: 1,8 m p.p.m. _____
2. Młode i wysokie góry powstałe w orogenezie alpejskiej, w których położony jest najwyższy szczyt kraju – Rysy: 2499 m n.p.m. _____

8 Od krajobrazu pierwotnego do kulturowego

1. Przeanalizuj krajobraz najbliższej okolicy szkoły. Zapisz w tabeli, jakie elementy naturalne i kulturowe (antropogeniczne) udało ci się w nim rozpoznać.

Naturalne elementy krajobrazu	Kulturowe elementy krajobrazu

2. Uzupełnij tabelę. Scharakteryzuj wymienione typy krajobrazu oraz podaj przykład każdego z nich pochodzący z obszaru Polski (inny niż w podręczniku).

Typ krajobrazu	Charakterystyka	Przykład
pierwotny		
naturalny		
kulturowy		

3. Uporządkuj wymienione niżej typy krajobrazu zgodnie ze stopniem ich przekształcenia przez człowieka. Zaczynij od najbardziej pierwotnego, a zakończ na najbardziej antropogenicznym.

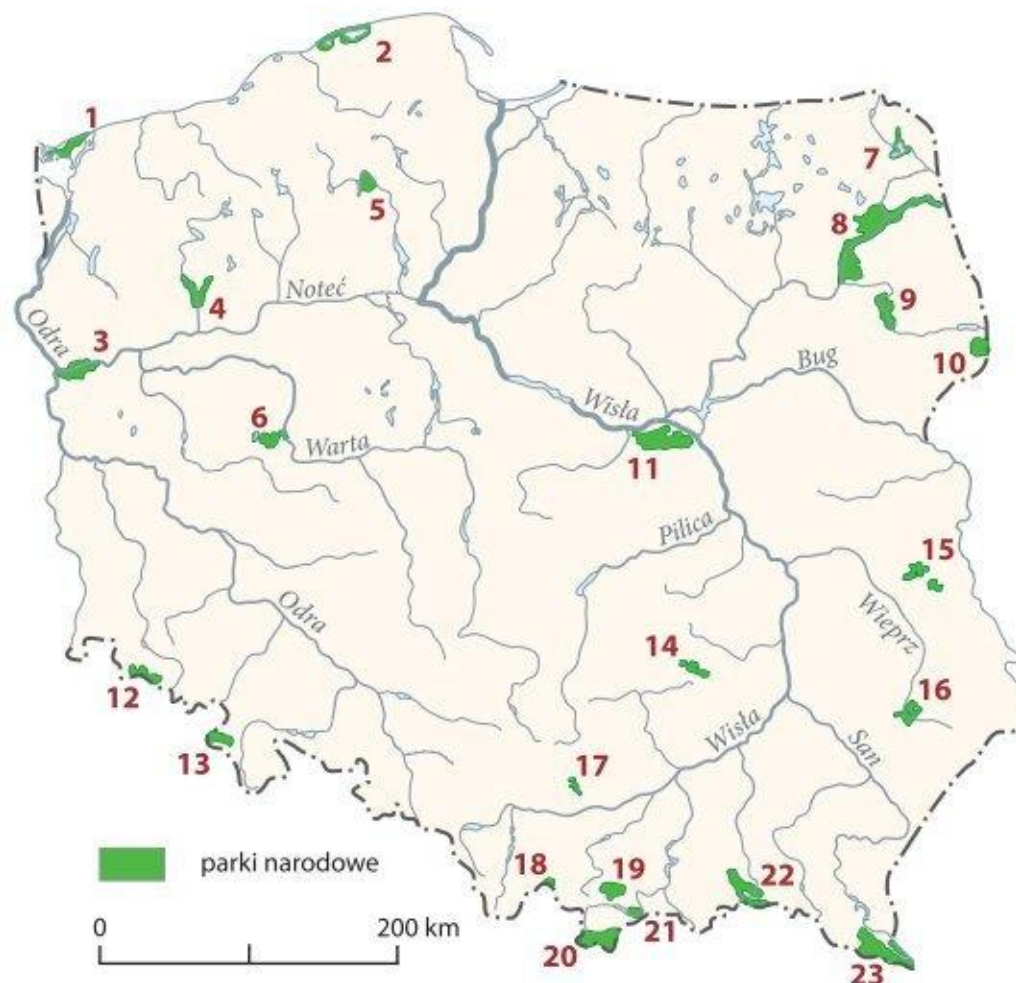
- A. hale pasterskie otoczone lasem w Beskidach
- B. konurbacja Górnego Śląska
- C. tradycyjna wieś podlaska leżąca pośród pól
- D. Puszcza Karpicka
- E. wielkoobszarowa uprawa rolna na Kujawach

--	--	--	--	--

najbardziej
pierwotny

najbardziej
antropogeniczny

4. Na mapie zaznaczono wszystkie parki narodowe w Polsce.

a) Skorzystaj z atlasu geograficznego i przy każdym numerze (1–23) zapisz nazwę parku narodowego oznaczonego nim na mapie.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

11. _____

12. _____

13. _____

14. _____

15. _____

16. _____

17. _____

18. _____

19. _____

20. _____

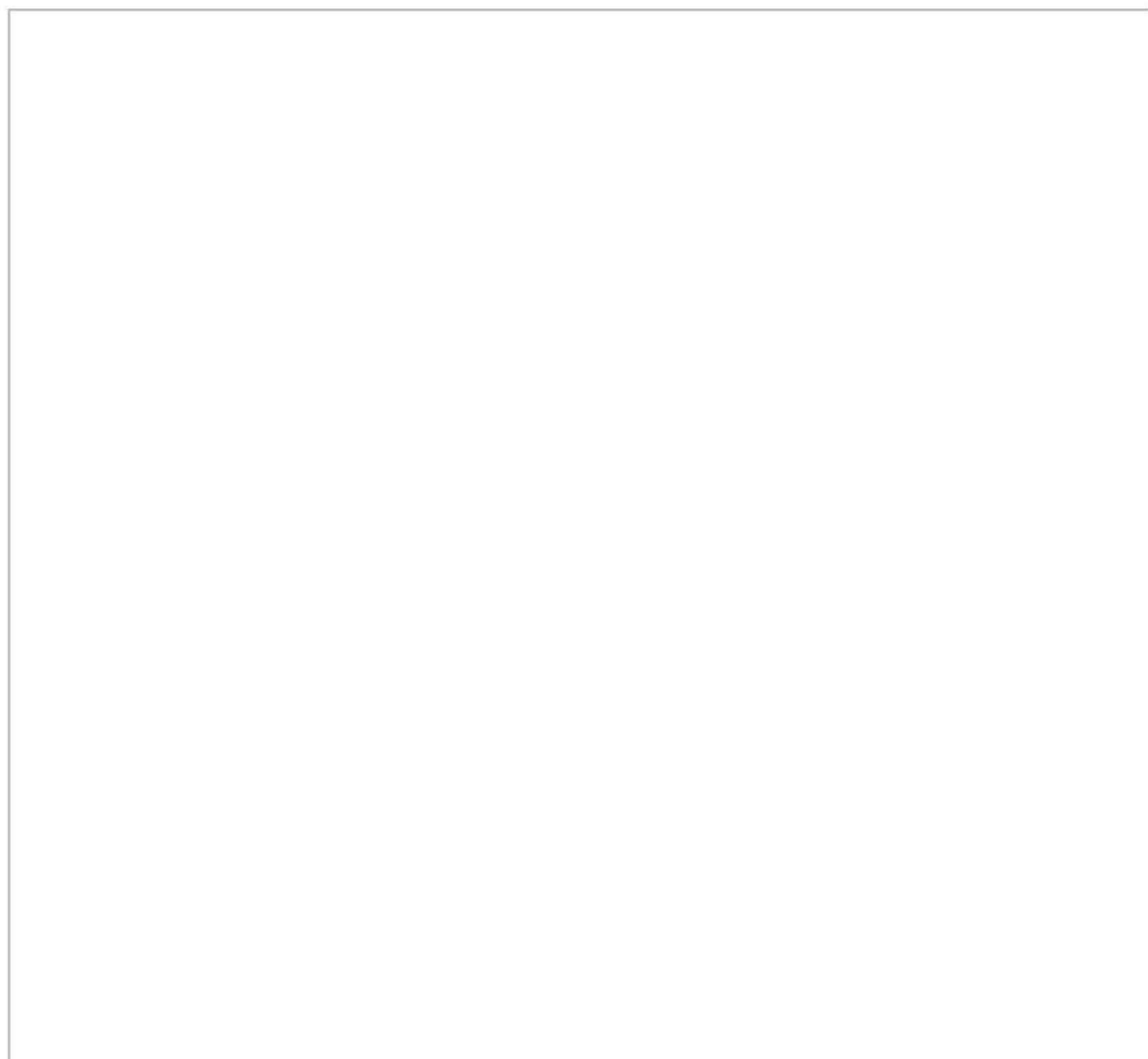
21. _____

22. _____

23. _____

- b) Podkreśl nazwę parku narodowego leżącego najbliżej twojego miejsca zamieszkania.**
- c) Na podstawie informacji wyszukanych w internecie (np. www.ekoportal.gov.pl/dane-o-srodowisku/polskie-parki-narodowe) napisz, jakie walory krajobrazowe podlegają ochronie w tym parku.**

- 5. Naszkicuj zarys (granice) województwa, w którym mieszkasz. Następnie nanieś symbole najciekawszych atrakcji krajoznawczych regionu: trzech przyrodniczych (np. grupa skał, przełom rzeki, pasmo górskie) oraz trzech antropogenicznych (np. starówka miejska, zabytkowy pałac otoczony parkiem, ruiny zamku na wzniesieniu). Pod szkicem zamieść legendę zawierającą nazwę każdego obiektu.**

9 Tatry

1. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

Tatry są jednym z wielu **pasm** / **łańcuchów** górskich należących do Karpat. Na terytorium Polski znajduje się ich **większa** / **mniejsza** część. Najwyższy szczyt Tatr leży po stronie **polskiej** / **słowackiej**. U **północnego** / **południowego** podnóża tych gór rozciąga się region Podhala. Jest on położony na obszarze województwa **podkarpac-kiego** / **małopolskiego**. Pod względem liczby ludności największym miastem Podhala jest **Zakopane** / **Nowy Targ**. Roślinność w Tatrach ma układ **piętrowy** / **strefowy**.

2. Wpisz w wyznaczone miejsca na mapie nazwy odpowiednich pasm tatrzańskich oraz wysokości bezwzględne podanych szczytów. Wykorzystaj informacje z ramki.

● Tatry Wysokie ● Tatry Zachodnie ● Tatry Bielskie ● 2499 m n.p.m. ● 1894 m n.p.m.

3. Dokończ poprawnie zdania. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwe informacje.

1. Tatry Wysokie są zbudowane

A	z granitoidów,	czego wynikiem jest występowanie	1	łagodnych form rzeźby terenu, płytkich dolin oraz licznych jaskiń.
			2	ostrych grzbietów oraz licznych jezior polodowcowych.
B	z wapieni,			

II. Tatry Zachodnie są zbudowane

A	z wapieni,	co przyczyniło się do powstania charakterystycznych	1	łagodnych, kopulastych form terenu, płytkich dolin oraz licznych jaskiń.
B	z krystalicznego trzonu, który okrywają skały osadowe, np. wapienie,		2	ostrych grzbietów oraz licznych jezior.

4. Określ, które z podanych czynników wpłynęły na rozwój szaty roślinnej Tatr. Podkreśl T, jeśli dany czynnik miał znaczenie, lub N, jeśli był nieistotny.

- I. rodzaj skał występujących w podłożu **T / N**
- II. oddziaływanie lądolodu w plejstocenie **T / N**
- III. procesy wulkaniczne i trzęsienia ziemi **T / N**
- IV. występowanie silnych wiatrów **T / N**
- V. karczowanie lasów w niższych partiach gór **T / N**
- VI. spadek temperatury wraz ze wzrostem wysokości **T / N**

5. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Warzucha tatrzańska jest endemitem, ponieważ występuje wyłącznie

- ☐ A. na obszarze Polski.
- ☐ B. w Tatrach.
- ☐ C. w obszarach górskich Europy.

6. Na mapie (kolejna strona) zaznaczono jeden ze szlaków górskich w Tatrzańskim Parku Narodowym.

Uzupełnij zdania. W puste miejsca wpisz odpowiednie nazwy – wybierz je z ramki lub znajdź na mapie.

• Tatrzański Park Narodowy • pasterstwa • kulturowego wypasu owiec
• kosodrzewiny • zachodnim • wschodnim • jezioro

Mierząca 4 km Dolina Pięciu Stawów Polskich jest uważana za jedną z najpiękniejszych dolin w polskich Tatrach, położona w ich _____ paśmie. Dno doliny wyłobił lodowiec. Nazwa pochodzi od znajdujących się na jej obszarze pięciu jezior: Przedniego Stawu, _____, _____, _____, Zadniego Stawu. Dodatkowo istnieje szóste _____

Wole Oko, ale ze względu na okresowe wysychanie nie jest uwzględniane w nazwie. Dolinę otaczają skaliste szczyty, takie jak _____ (2301 m n.p.m), Kozi Wierch _____ m n.p.m.) czy _____ (2172 m n.p.m.). Wysokie szczyty, jeziora, głazowiska i wielkie połacie _____ tworzą krajobraz doliny chętnie odwiedzanej przez turystów. Już w XIX w. wytyczono kilka pierwszych szlaków turystycznych. Dawniej w dolinie wypasano owce, jednak pod koniec lat 60. XX w. _____ wprowadził zakaz pasterstwa.

7. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Podnóże Tatr zamieszkiwane jest głównie przez górali:

☐ A. śląskich.	☐ C. pienińskich.
☐ B. orawskich.	☐ D. podhalańskich.

8. Uzasadnij, dlaczego turysta, który wybiera Tatry jako cel swojego aktywnego wypoczynku, powinien znać przedstawione poniżej symbole.

Tatrzański
Park Narodowy

10 Wyżyna Krakowsko-Częstochowska

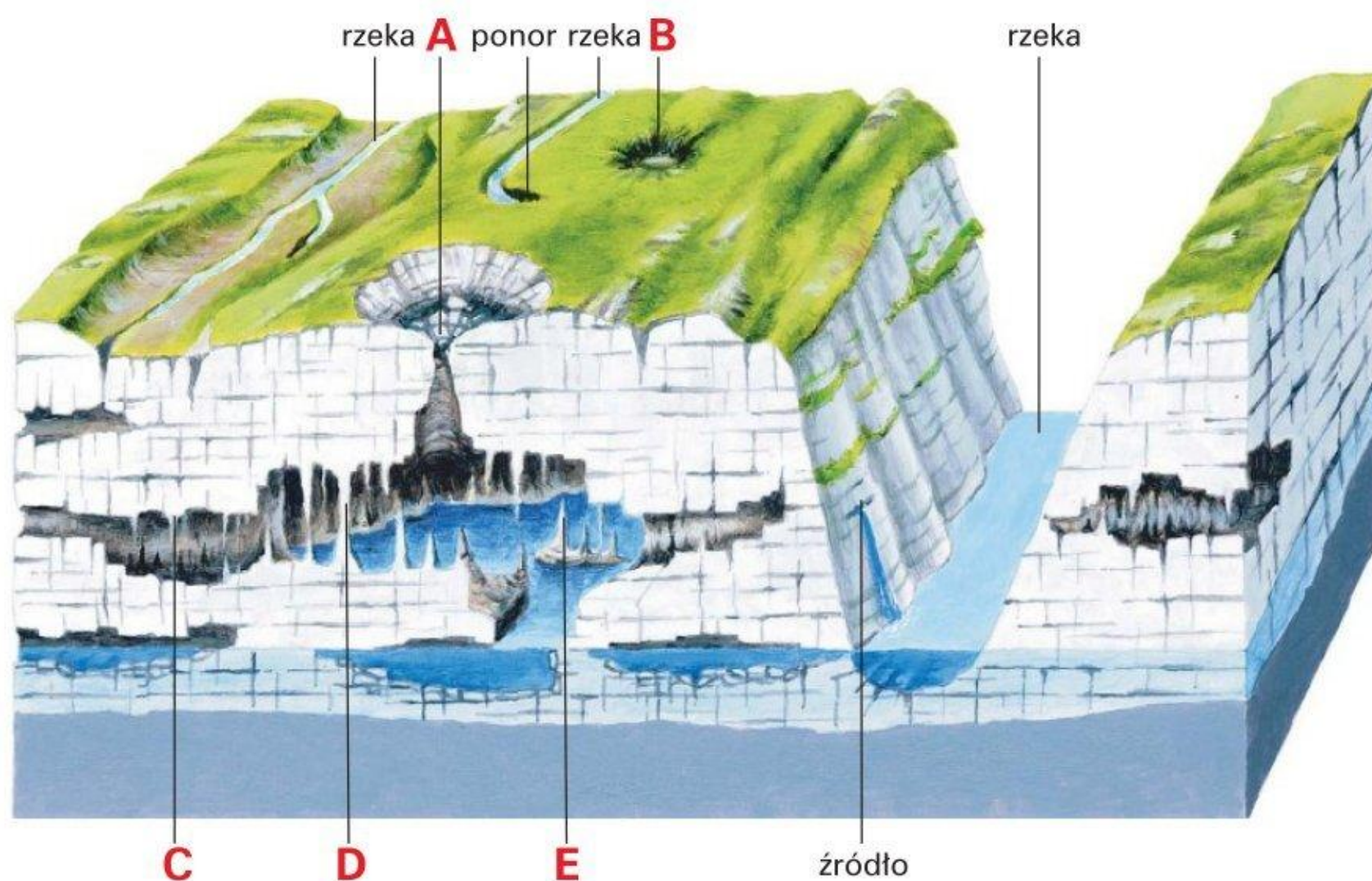
1. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Zjawiska krasowe powstają w wyniku działania wody w skałach

- ☐ A. granitowych.
☐ B. wapiennych.
☐ C. bazaltowych.
☐ D. kwarcytowych.
☐ E. łupkowych.

2. Przyporządkuj wymienione formy krasowe do liter, którymi są one oznaczone na rysunku. Obok każdej litery wpisz właściwą nazwę formy krasowej.

• studnia krasowa • lejek krasowy • stalagmit • stalagnat • stalaktyt

A – _____

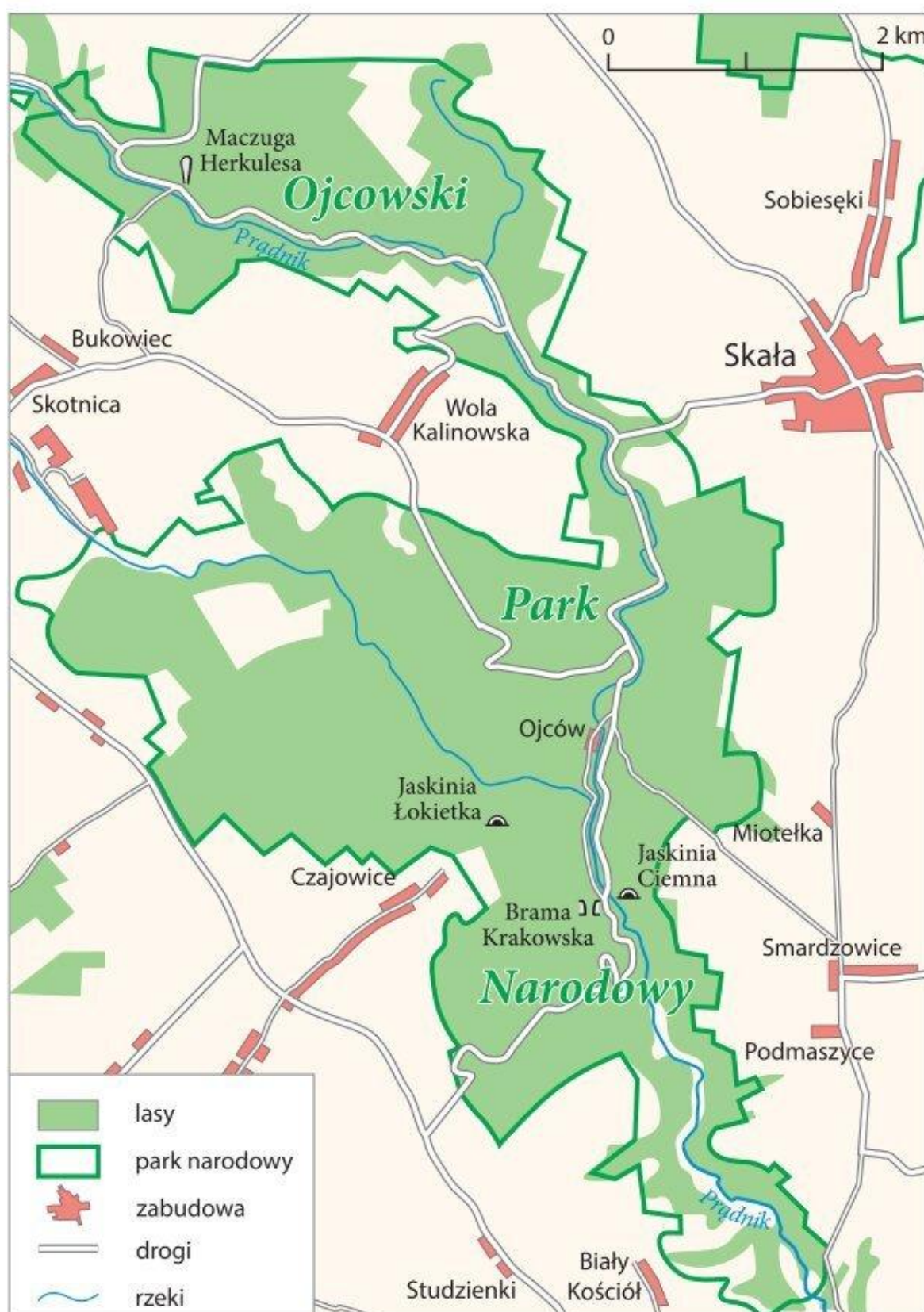
D – _____

B – _____

E – _____

C – _____

3. Na podstawie mapy Ojcowskiego Parku Narodowego uzupełnij poniższe zdania. W puste miejsca wpisz odpowiednie nazwy geograficzne.

- I. Ojcowski Park Narodowy jest położony w dolinie rzeki _____.
- II. Obiektami będącymi powierzchniowymi formami krasu na obszarze Parku są _____ i _____.
- III. Do podziemnych form krasu na obszarze Ojcowskiego Parku Narodowego zaliczamy takie obiekty jak _____ i _____.
- IV. Największą miejscowością w bezpośrednim sąsiedztwie Ojcowskiego Parku Narodowego jest leżąca na wschód od jego granic _____.
- V. Na północ od Podmaszyc leżą _____.

4. Podanym w tabeli obiektem położonym na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej przyporządkuj odpowiednie numery opisów z ramki.

1. miejscowość położona na Szlaku Orlich Gniazd;
2. miejscowość położona u źródeł Warty, ważny ośrodek przemysłowy;
3. najwyższe wzniesienie na wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej;
4. obszar występowania reliktowych kompleksów leśnych jaworzyny górskiej;
5. miasto, w którym wydobywano ołów i srebro, a obecnie wydobywa się cynk

Obiekty położone na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej	Opis
Zamkowa Góra	
okolice Olkusza i Ojcowa	
Zawiercie	
Olkusz	
Ogrodzieniec	

5. Na podstawie własnej wiedzy oraz informacji zawartych w podręczniku lub internecie opracuj krótki tekst reklamujący główne atrakcje turystyczne Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Reklamę możesz wzbogacić odpowiednim rysunkiem tematycznym.

11 Nizina Mazowiecka

1. Zaznacz wszystkie cechy środowiska geograficznego, które są charakterystyczne dla Niziny Mazowieckiej.

- ☐ A. duża liczba jezior polodowcowych
- ☐ B. niewielki odsetek powierzchni leśnych
- ☐ C. liczne formy polodowcowe przekształcone przez procesy niszczące
- ☐ D. deficyt wód spowodowany niższą od średniej sumą opadów atmosferycznych
- ☐ E. występowanie piaszczystych wydm (barchanów) szczególnie w okolicy Grójca
- ☐ F. przewaga niezbyt urodzajnych gleb wykształconych na podłożu piaszczystym i gliniastym

2. Wpisz w każdą lukę na mapie odpowiednią nazwę obiektu geograficznego.

- Puszcza Kampinoska • Puszcza Kurpiowska • Wisła • Pilica • Bug
- Bzura • Narew • Wkra • Wysoczyzna Płońska • Wysoczyzna Rawska
- Wysoczyzna Siedlecka

3. Na mapie Niziny Mazowieckiej (zadanie 2) numerami od 1 do 8 oznaczono obszary chronione – park narodowy i parki krajobrazowe.

a) Obok każdego z podanych niżej numerów podaj nazwę obszaru, który oznaczono nim na mapie.

1. _____	5. _____
2. _____	6. _____
3. _____	7. _____
4. _____	8. _____

b) Wybierz jeden z obszarów chronionych wskazanych na mapie. Odszukaj w internecie informacji na jego temat i na ich podstawie podaj walory przyrodnicze, dla których ochrony ten obszar utworzono.

4. Wpisz w odpowiednie komórki tabeli sformułowania wybrane z ramki, aby powstał opis dominujących kierunków rozwoju gospodarczego na wybranych obszarach Niziny Mazowieckiej i Ziemi Łódzkiej.

● chów bydła mlecznego ● uprawa drzew i krzewów owocowych ● w przeszłości dominacja przemysłu włókienniczego, a obecnie farmaceutycznego, spożywczego i materiałów budowlanych ● przemysł elektroniczny, precyzyjny, środków transportu, farmaceutyczny i kosmetyczny ● zakłady przetwórstwa naftowego

Obszar	Opis
Płocki Okręg Przemysłowy	
wschodnia część Niziny Mazowieckiej	
Warszawski Okręg Przemysłowy	
okolice Grójca i Warki	
Łódzki Okręg Przemysłowy	

5. Połącz nazwy miejscowości położonych na Nizinie Mazowieckiej z nazwami ich atrakcji turystycznych.

Warszawa

Tężnia solankowa i Park Zdrojowy
im. hr. Witolda Skórzewskiego

Nowy Dwór Mazowiecki

Pałac Prezydencki
i Zamek Królewski

Arkadia

Park Romantyczny

Konstancin-Jeziorna

Twierdza Modlin

Sochaczew

Zamek książąt mazowieckich
na prawym brzegu Łydyni

Paprotnia

Muzeum Kolei Wąskotorowej

Czersk

Zamek książąt mazowieckich
na wzgórzu skarpy wiślanej

Nieporęt

Skansen wsi łowickiej

Maurzyce

Dom urodzenia Fryderyka Chopina

Ciechanów

Klasztor Franciszkanów
w Niepokalanowie

Żelazowa Wola

Zalew Zegrzyński

12 Pojezierze Mazurskie

1. Dokończ poprawnie zdanie. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwą informację.

Rzeźbę Pojezierza Mazurskiego ukształtowały przede wszystkim procesy związane z działalnością

A	lądolodu,	co przyczyniło się do powstania charakterystycznych form rzeźby terenu, wśród których dominują	1	wąwozy wydrążone w lessach.
B	wód opadowych,		2	moreny zbudowane z gliny oraz piasku, żwiru i głazów.

2. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

Ukształtowanie rzeźby Pojezierza Mazurskiego to przede wszystkim efekt działalności **lodowca kontynentalnego** / **lodowca górskiego**, który nasunął się na region z terenów dzisiejszej **Skandynawii** / **Białorusi** podczas zlodowacenia **Odry** / **Wisły**. Miało to miejsce około **5000** / **15 000** lat temu, gdy klimat w tym regionie był dużo **cieplejszy** / **chłodniejszy** od współczesnego. Najwyższe wzniesienie Mazur to licząca 309 m n.p.m. **Szeska Góra** / **Dylewska Góra**.

3. Wymień po dwie cechy przyrodnicze obszaru Pojezierza Mazurskiego, które sprzyjają rozwojowi:

a) leśnictwa 1. _____

2. _____

b) rybołówstwa 1. _____

2. _____

c) sportów zimowych 1. _____

2. _____

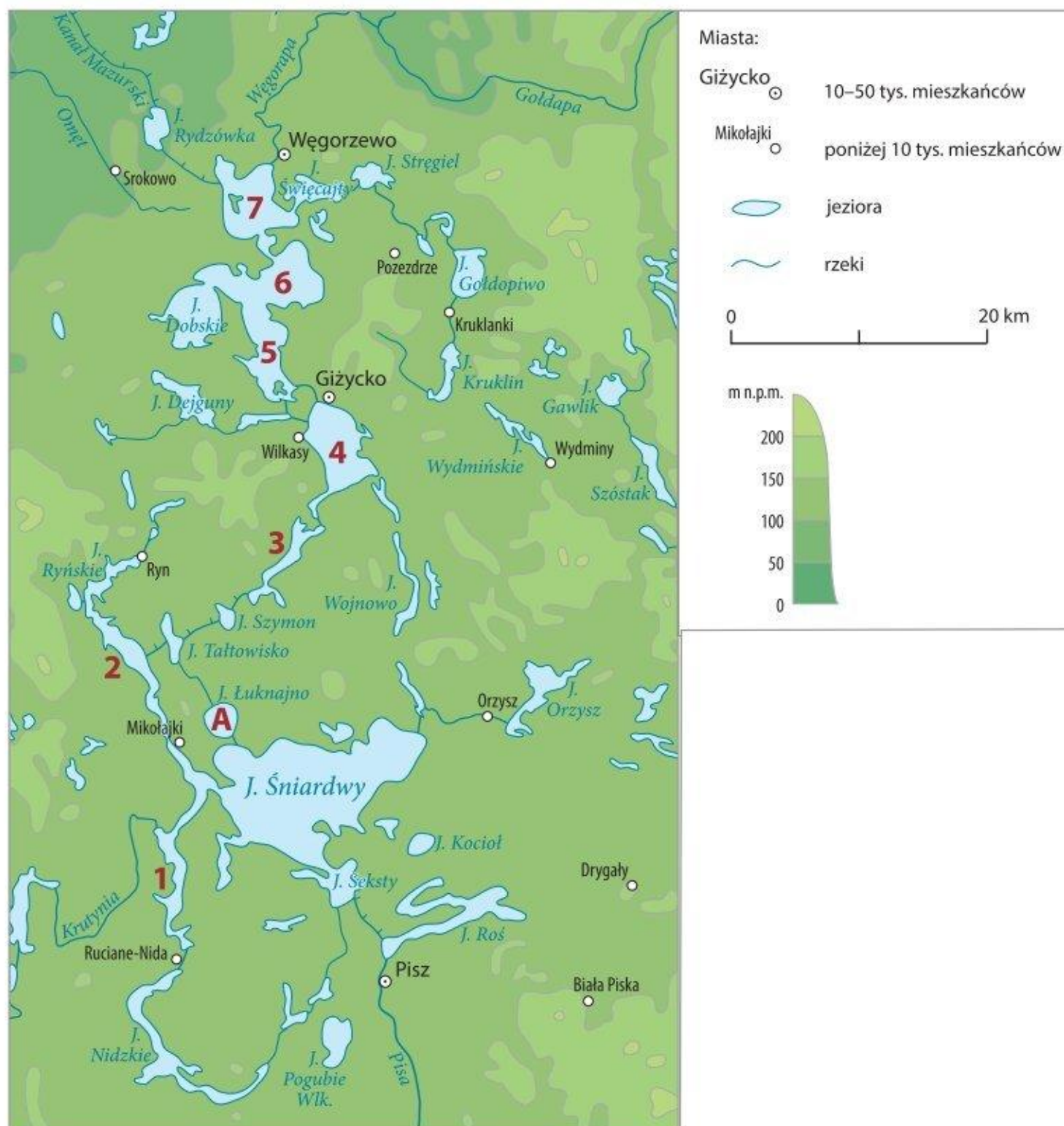
d) sportów letnich 1. _____

2. _____

4. Na mapie numerami od 1 do 7 oznaczono jeziora położone na szlaku wodnym wiodącym od miejscowości Ruciane-Nida do Węgorzewa. Literą A oznaczono zaś jezioro Łuknajno będące rezerwatem przyrody.

a) Obok każdego z podanych niżej numerów podaj odpowiednią nazwę jeziora. Odpowiedzi poszukaj w atlasie geograficznym.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

b) Na podstawie informacji z internetu wyjaśnij, dlaczego obszar jeziora Łuknajno objęto ochroną.

5. Oceń prawdziwość każdego zdania. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Na Pojezierzu Mazurskim występują liczne jeziora polodowcowe. Wśród nich najczęściej jest jezior rynnowych i cyrkowych. **P / F**
- II. Sandry powstały w wyniku działalności akumulacyjnej lądolodu. **P / F**
- III. Puszcza Piska jest położona na Mazurach i stanowi największy kompleks leśny w regionie. **P / F**
- IV. Kaszubi to grupa etnograficzna zamieszkująca Mazury. **P / F**

6. Na podstawie różnych źródeł zaznacz poprawną odpowiedź.

Który zestaw zawiera wyłącznie nazwy zbiorników wodnych leżących w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich?

- ☐ A. Niegocin, Mamry, Śniardwy
- ☐ B. Gopło, Hańcza, Jeziorak
- ☐ C. Łebsko, Druzno, Niegocin
- ☐ D. Gardno, Tałty, Śniardwy

7. Opisz wybraną przez siebie atrakcję turystyczną położoną na Pojezierzu Mazurskim.

13 Wybrzeże Słowińskie

1. Wybrzeże Słowińskie jest częścią Pobrzeża Koszalińskiego.

Podane w ramce nazwy geograficzne wpisz w odpowiednie miejsca na mapie.

- Pojezierze Pomorskie • Pojezierze Kaszubskie • Wybrzeże Słowińskie
- Kołobrzeg • Koszalin • Łeba • J. Jamno

2. Poszczególne elementy środowiska przyrodniczego Wybrzeża Słowińskiego powstały pod wpływem różnych czynników.

Uzupełnij tabelę podanymi sformułowaniami. Wskaż główny czynnik, który wpłynął na powstanie każdego z elementów środowiska przyrodniczego Pobrzeża Słowińskiego.

- budująca działalność prądów przybrzeżnych • niszcząca działalność fal morskich
- mało żyzna piaszczysta gleba • morskie masy powietrza
- budująca działalność lądolodu • budująca działalność fal morskich

Element środowiska przyrodniczego	Czynnik
plaża	
mierzeja	
klif	
wysoczyzny morenowe	
roślinność wydmowa	
łagodny klimat	

3. Podaj nazwę pokazanej na rysunku formy ukształtowania powierzchni Wybrzeża Słowińskiego i opisz, w jaki sposób powstała.

Nazwa formy: _____

Opis powstania: _____

4. Oceń prawdziwość każdego zdania. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Bliskość morza sprawia, że nawet w upalny dzień na Wybrzeżu Słowińskim jest nieco chłodniej niż w głębi lądu. **P / F**
- II. Na wydmach występuje roślinność wymagająca żyznej gleby. **P / F**
- III. Bryza wieje w ciągu dnia od lądu w stronę morza, a nocą – w przeciwnym kierunku. **P / F**

5. Uzupełnij tabelę. Wpisz dwie mocne strony (atuty) i dwie słabe strony (zagrożenia) każdej w wymienionych form działalności gospodarczej, wynikające z położenia geograficznego oraz cech środowiska przyrodniczego Wybrzeża Słowińskiego.

Działalność gospodarcza	Mocne strony	Słabe strony
turystyka	1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____
rybołówstwo	1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____
handel	1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____
produkcja przemysłowa	1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____
produkcja energii	1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____

6. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Regionalny produkt turystyczny *Kraina w Kratę*, którego celem jest promocja dziedzictwa kultury i tradycji środkowej części polskiego wybrzeża Bałtyku, w tym również Wybrzeża Słowińskiego, nawiązuje swoją nazwą do

- ☐ A. tradycyjnych strojów Słowińców.
- ☐ B. kratowego układu kanałów melioracyjnych w regionie.
- ☐ C. tradycyjnego budownictwa (budynków o konstrukcji szkieletowej).
- ☐ D. brony – tradycyjnego narzędzia rolniczego.

7. Opisz w jaki sposób powstały jeziora przybrzeżne na Wybrzeżu Słowińskim.

14 Krajobraz miejsko-przemysłowy Wyżyny Śląskiej

1. Dokończ poprawnie zdania. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwe informacje.

I. Wyżyna Śląska, położona na

A	południu Polski,	znajduje się najbliżej granicy	1	z Niemcami.
B	północy Polski,		2	z Czechami.

II. Na Wyżynie Śląskiej występują największe w Polsce złoża

A	węgla kamiennego,	wydobywanego	1	w kopalniach odkrywkowych.
B	węgla brunatnego,		2	w kopalniach głębinowych.

III. Konurbacja charakteryzuje się tym, że posiada

A	jeden dominujący ośrodek miejski i wiele mniejszych,	które	1	są ze sobą połączone.
B	wiele równorzędnych ośrodków miejskich,		2	są od siebie wyraźnie oddzielone.

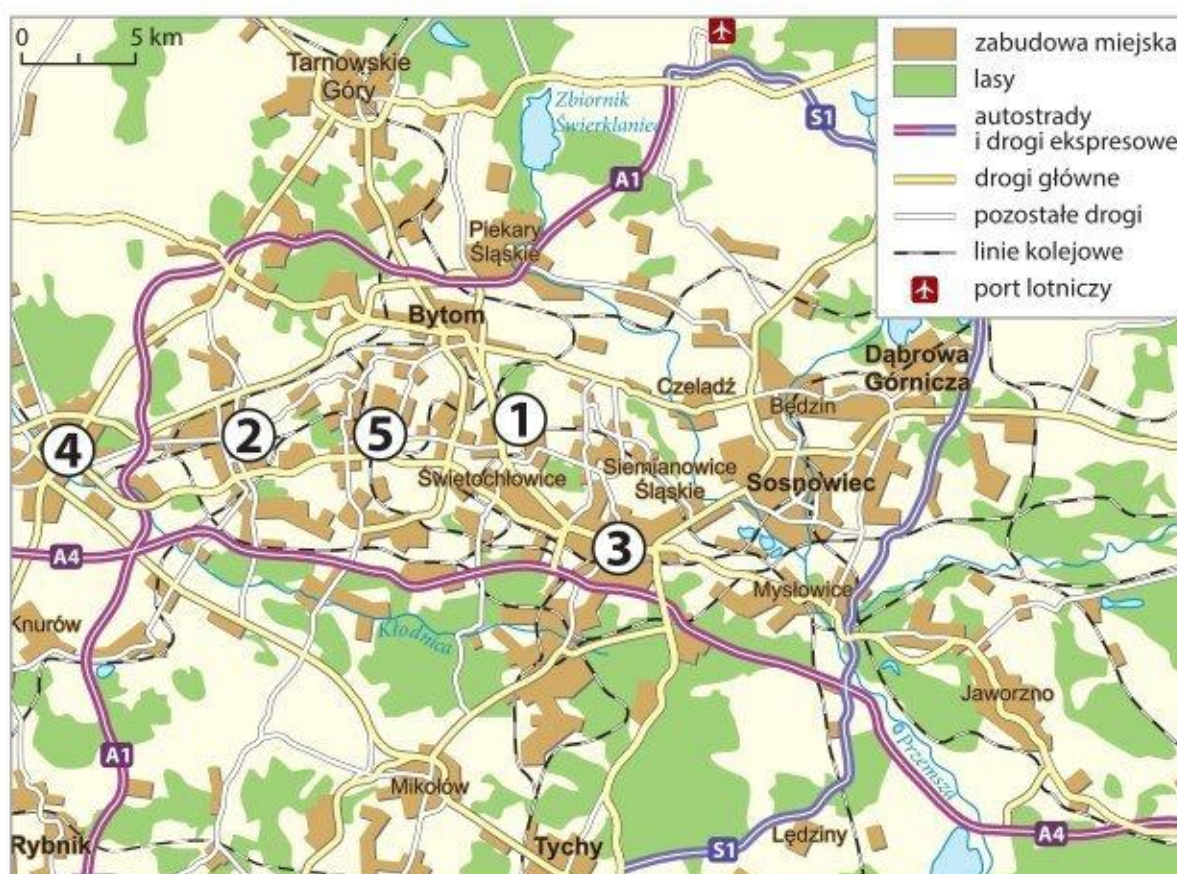
2. Znajdź w internecie, np. na stronie www.slaskie.travel, przykłady zagospodarowania nieczynnych kopalni węgla kamiennego w aglomeracji Górnego Śląska. Podaj nazwy dwóch z nich i określ ich lokalizację oraz nowy sposób wykorzystania. Który obiekt chciałbyś / chciałabyś zobaczyć? Uzasadnij swój wybór.

Nazwa kopalni	Lokalizacja	Nowy sposób wykorzystania
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Wybór: _____

Uzasadnienie: _____

3. Wpisz w luki poniżej odpowiednie nazwy miast wchodzących w skład aglomeracji, oznaczonych na mapie numerami od 1 do 5.

1. _____ 4. _____
2. _____ 5. _____
3. _____

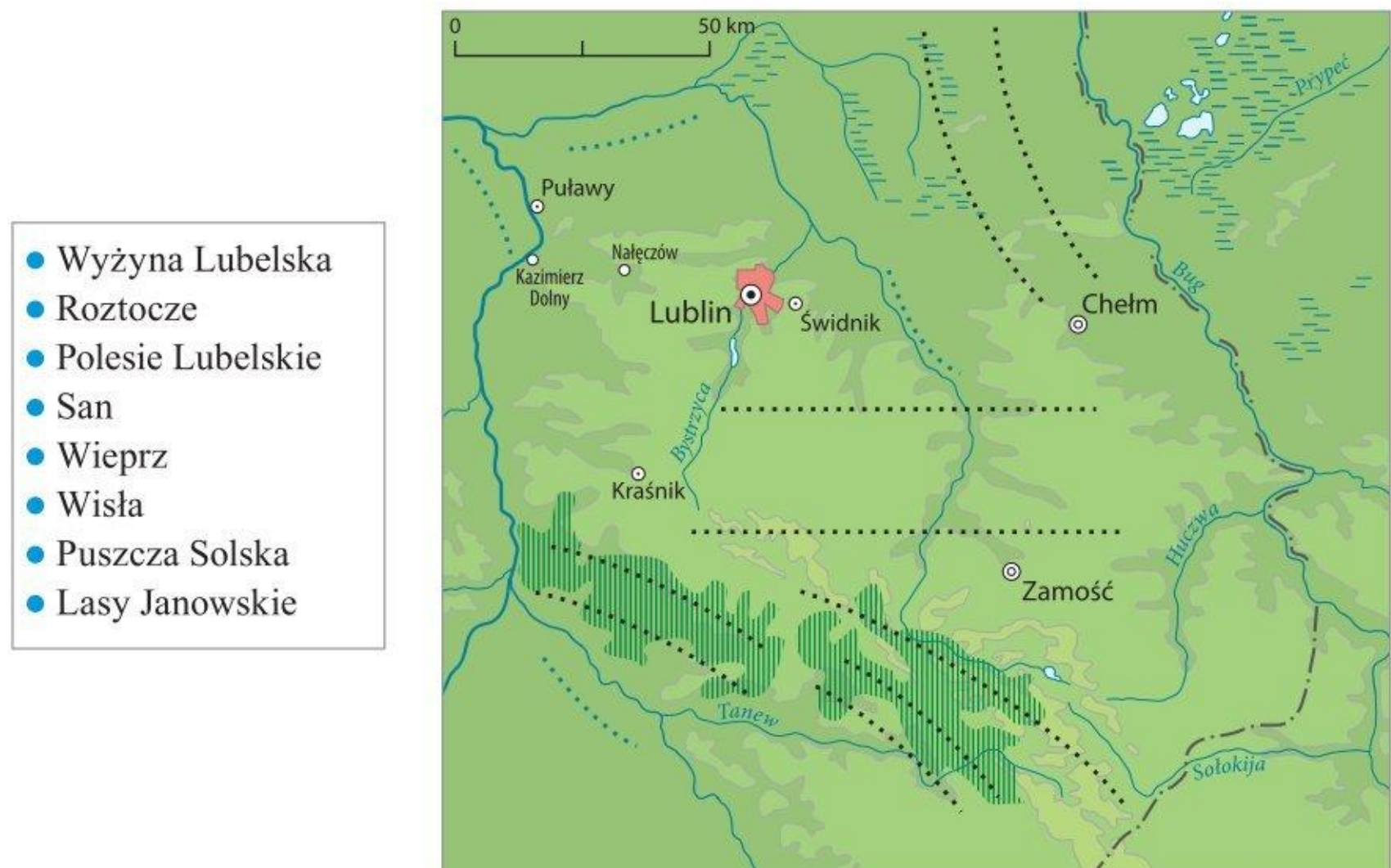
4. W wyniku intensywnej działalności przemysłowej, zwłaszcza z powodu wydobycia i spalania węgla kamiennego, środowisko przyrodnicze Górnego Śląska zostało znacząco przekształcone przez człowieka.

Uzupełnij tabelę. W środkowej kolumnie wpisz przykładowe zagrożenia dla życia i działalności ludzkiej wynikające ze wskazanych zmian w środowisku przyrodniczym, a w prawej kolumnie zaproponuj działania, które mogą ograniczyć negatywny wpływ tych zmian.

Zmiana w środowisku przyrodniczym	Zagrożenie dla życia i działalności człowieka	Proponycja działań ograniczających negatywne skutki zmian
zanieczyszczenie powietrza (smog)		
zanik wód podziemnych		
powstanie hałd i wyrobisk pokopalnianych		
zapadanie się gruntu		
zanieczyszczenie gleb		

15 Wyżyna Lubelska – zagłębienie rolnicze

1. Uzupełnij opis mapy. Wpisz w odpowiednie luki właściwe nazwy obiektów geograficznych.

2. Przyporządkuj wyjaśnienie do odpowiedniego terminu geograficznego. Obok każdego numeru wpisz odpowiednie litery.

Termin geograficzny	Wyjaśnienie
1 – wąwóz	A – żyzna gleba utworzona w warunkach klimatu umiarkowanego ciepłego kontynentalnego, której skałą macierzystą jest less
2 – czarnoziem	B – żyzna gleba, której skałą macierzystą są wapienie
3 – less	C – wklęsła forma terenu, o wydłużonym kształcie, powstała w wyniku erozyjnej działalności wód deszczowych lub roztopowych
4 – rędzina	D – skała osadowa, która powstała z materiału pylastego wywiewanego przez wiatr z pól sandrowych

1 – _____ 2 – _____ 3 – _____ 4 – _____

3. Uzupełnij tabelę dotyczącą Wyżyny Lubelskiej i jej najbliższego sąsiedztwa. Wpisz w puste komórki nazwy odpowiednich surowców, miast, które z nich słyną, oraz zakładów przemysłowych, w których się je przetwarza.

Surowce: • węgiel kamienny • wody mineralne • mleko
Miasta: • Nałęczów • Łęczna • Krasnystaw
Zakłady przemysłowe: • zakłady przetwórstwa mlecznego • cukrownia

Surowiec	Miasto	Rodzaj zakładu przemysłowego
buraki cukrowe		
		kopalnia
	Bychawa	
		rozlewnia wód mineralnych

4. Podaj dwie cechy środowiska przyrodniczego Wyżyny Lubelskiej, które sprzyjają uprawie buraków cukrowych, chmielu i tytoniu.

1. _____

2. _____

5. Na podstawie map w atlasie geograficznym oraz innych źródeł informacji uzupełnij tabelę. Wpisz w odpowiednie komórki litery, którymi oznaczono atrakcje turystyczne związane z danymi miejscowościami.

- A. Poleski Park Narodowy
- B. zabytkowy rynek ze studnią, ruiny zamku oraz spichlerze
- C. Park Zdrojowy ze Starymi Łazienkami oraz zabytkowe wille
- D. starówka wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO
- E. zabytkowa kopalnia kredy z udostępnionymi turystom podziemnymi korytarzami
- F. Brama Krakowska z XV w., zamek z kaplicą ozdobioną malowidłami w stylu bizantyjsko-ruskim

Miejscowość	Litera, którą oznaczono atrakcję turystyczną
Chełm	
Kazimierz Dolny	
Lublin	
Nałęczów	
Urszulin	
Zamość	

16 Warszawa – krajobraz wielkiego miasta

1. Uzupełnij tabelę – podaj trzy dowolne funkcje, które pełni Warszawa, oraz przykłady instytucji lub przedsiębiorstw reprezentujących wskazaną działalność.

Funkcja	Przykład
edukacyjna	Politechnika Warszawska

2. Porównaj fotografie i opisz zmiany, które zaszły w centrum Warszawy na przełomie XX i XXI w.

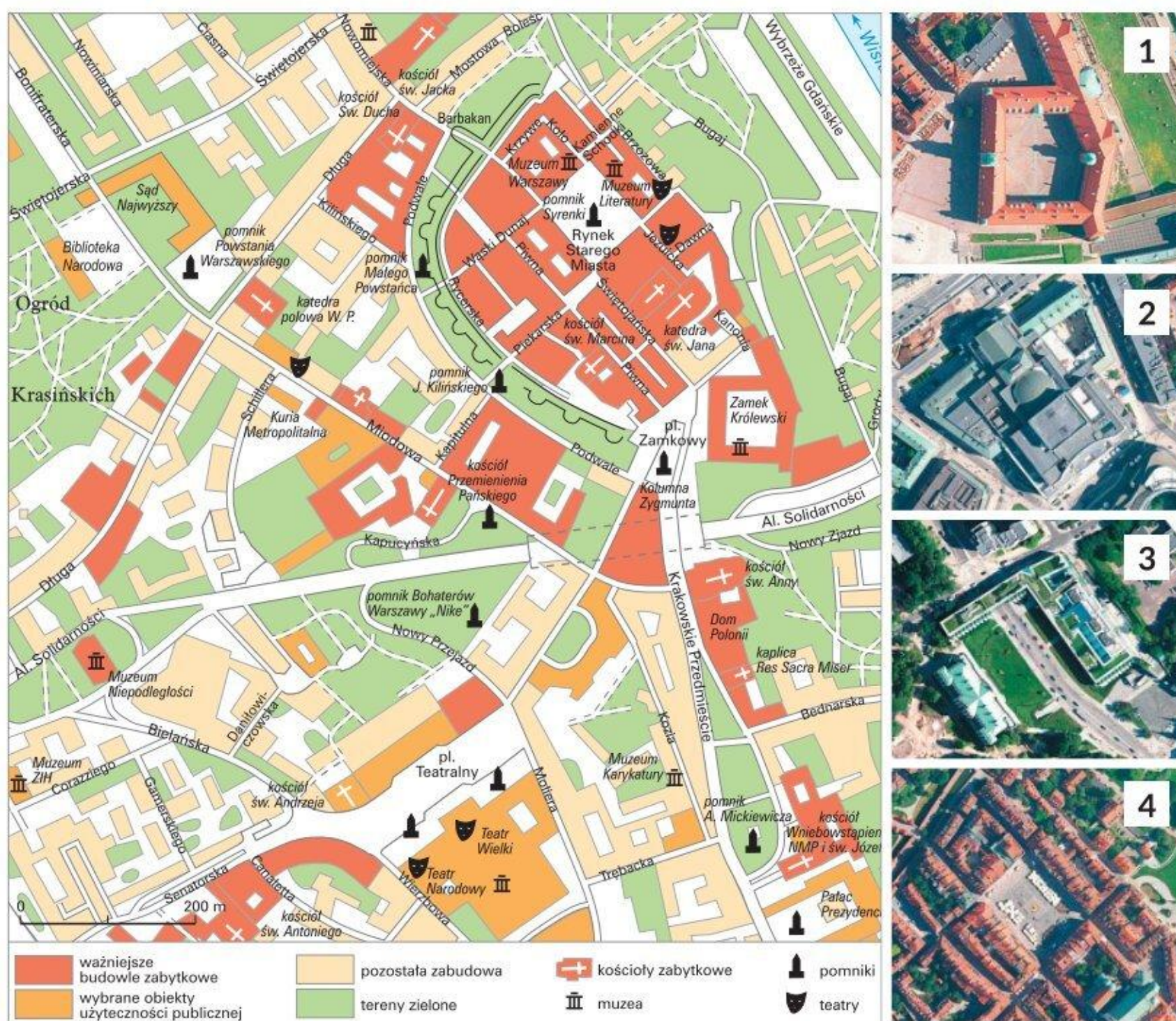

3. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

- I. Warszawa to **niejedyne** / **jedyne** ponadmilionowe miasto w Polsce.
- II. Lotnisko **Chopina** / **w Modlinie** to największy port lotniczy Warszawy i całej Polski.
- III. Symbolem Warszawy jest **syrena** / **orzeł**.
- IV. W 1980 r. Warszawa została wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO za wzorcowo przeprowadzoną odbudowę **Starego Miasta** / **Pałacu Kultury i Nauki**.
- V. **Mokotów** / **Nowa Huta** to nazwa jednej z dzielnic Warszawy.

4. Na fragmentach zdjęcia satelitarnego Warszawy zaznaczono numerami cztery obiekty, przedstawione także na planie miasta.

Zapisz przy każdym numerze na dole strony nazwę właściwego obiektu.

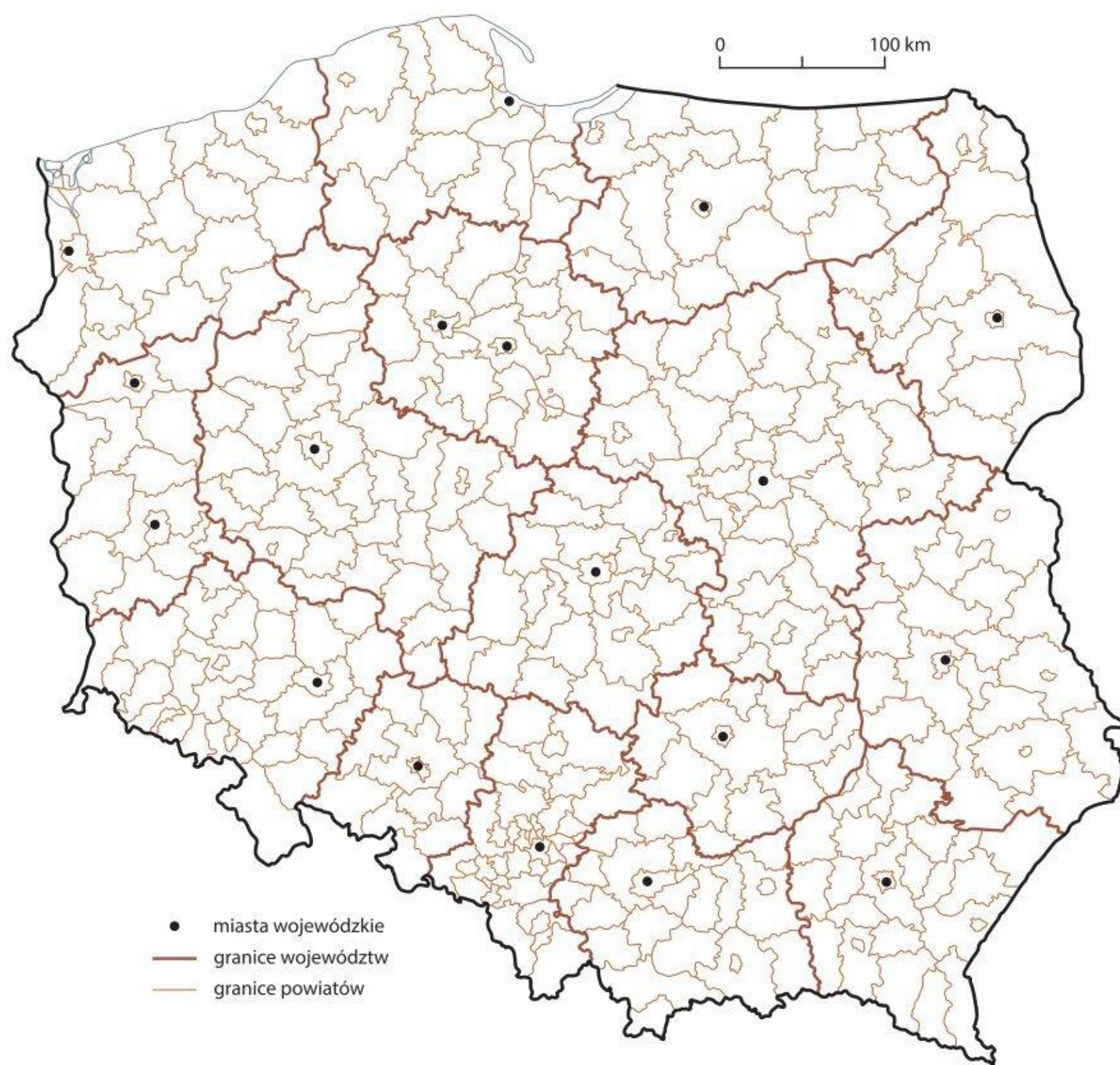

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

17

Krajobraz najbliższej okolicy

1. Na mapie administracyjnej Polski wpisz w odpowiednim miejscu nazwę swojego województwa oraz zakoloruj powiat, w którym mieszkasz.

2. Określ położenie administracyjne miejscowości, w której mieszkasz. Wykonaj polecenia.

a) Podaj nazwę województwa i powiatu, w których mieszkasz.

Województwo _____

Powiat _____

b) Określ, w jakiego rodzaju gminie mieszkasz. Podkreśl poprawne określenie.
Mieszkam w gminie miejskiej / miejsko-wiejskiej / wiejskiej.

c) Podaj nazwy gminy i miejscowości, w których mieszkasz. Określ współrzędne geograficzne miejscowości.

Gmina _____ Miejscowość _____

Współrzędne geograficzne miejscowości _____

3. Na podstawie map zamieszczonych w atlasie geograficznym oraz innych danych źródłowych uzupełnij luki w poniższych zdaniach.

- I. Region, w którym mieszkam, leży w pasie krajobrazowym _____.
- II. Najpiękniejsze miejsce w mojej okolicy to _____. Jest to element krajobrazu _____.
- III. Największą rzeką przepływającą przez mój region jest _____. Rzeka ta wpada do _____.
- IV. W okolicy mojego miejsca zamieszkania utworzono następujące obiekty ochrony przyrody: _____.

4. Na podstawie dostępnych źródeł informacji uzupełnij tabelę. Wpisz w odpowiednie komórki informacje o swoim regionie.

Nazwa regionu		
Cechy ukształtowania terenu	bezwzględna wysokość najwyższego położonego punktu	
	bezwzględna wysokość najniższego położonego punktu	
	dominujące formy ukształtowania terenu	
Klimat i jego cechy (temperatura powietrza, amplituda temperatury powietrza, opady)		

Możesz uwzględnić np.: położenie geograficzne, charakterystyczne cechy rzeźby terenu, elementy hydrologiczne, atrakcje i ciekawostki.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins or other markings visible.

18 Podsumowanie działu

1. Poniżej wymieniono wybrane regiony fizycznogeograficzne Polski.

Uzupełnij tabelę – przypisz wymienione regiony do pasów rzeźby terenu Polski, w obrębie których są położone.

- Wybrzeże Słowińskie • Pojezierze Suwalskie • Beskidy • Polesie Lubelskie
- Nizina Śląska • Wyżyna Małopolska • Tatry • Roztocze • Pogórze Karpackie
- Pobrzeże Gdańskie • Sudety • Nizina Mazowiecka • Przedgórze Sudeckie
- Wyżyna Krakowsko-Częstochowska • Kotlina Sandomierska • Pieniny
- Pojezierze Mazurskie

Pas rzeźby terenu	Regiony fizycznogeograficzne
góry	
kotliny i pogórza	
wyżyny	
niziny środkowopolskie	
pojezierza	
pobrzeża	

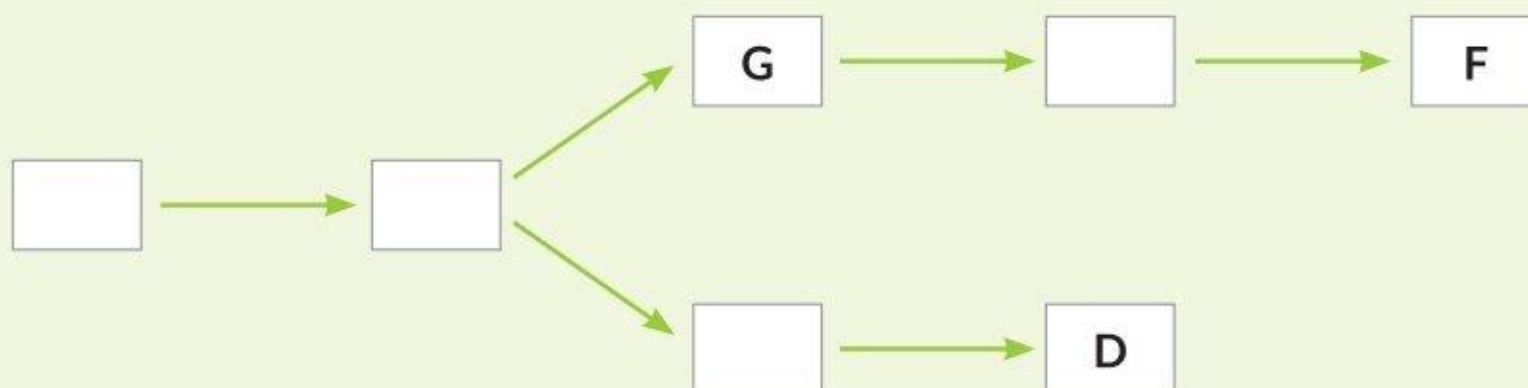
2. Oceń prawdziwość każdego zdania. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Nizina Mazowiecka jest płaską i rozległą krainą geograficzną. **P / F**
- II. Kotlina Warszawska jest wyraźnym wyniesieniem w obrębie Niziny Mazowieckiej. **P / F**
- III. Nizina Mazowiecka jest przykładem krajobrazu młodoglacjalnego. **P / F**
- IV. Do Kotliny Warszawskiej spływają rzeki Wkra, Bug, Narew i Bzura. **P / F**
- V. Nizina Mazowiecka była pokryta lądolodem podczas ostatniego zlodowacenia. **P / F**
- VI. Na Nizinie Mazowieckiej występują wody artezyjskie. **P / F**
- VII. Główną oś Niziny Mazowieckiej stanowi dolina Wisły. **P / F**
- VIII. Obszar objęty ochroną w ramach parku narodowego na Nizinie Mazowieckiej to Puszcza Bolimowska. **P / F**

3. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

Najwyższe pasmo **Sudetów** / **Karpat** stanowią Tatry. Są to góry **wysokie** / **niskie**, charakteryzujące się rzeźbą alpejską. Część pasma górskiego leży na obszarze Polski, a część – w granicach **Czech** / **Słowacji**. Geologicznie Tatry należą do gór **młodych** / **starych**. Ich krajobraz został objęty ochroną parku **krajobrazowego** / **narodowego**.

4. Uzupełnij ciąg przyczynowo-skutkowy. Wpisz w każdą lukę na schemacie w odpowiedniej kolejności litery, którymi oznaczono podane informacje.

- A. Erozyjna działalność wód deszczowych w osadach lessu.
- B. Karczowanie lasów.
- C. Wywiewanie z powierzchni lodowca drobnego materiału pylastego i osadzanie go na wzniesieniach.
- D. Powstawanie wąwozów.
- E. Powstanie warstwy lessu.
- F. Uprawa pszenicy i buraków cukrowych.
- G. Wykształcenie się żyznych czarnoziemów.

5. Oceń prawdziwość zdań dotyczących Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Średnia wysokość terenu przekracza 300 m n.p.m. **P / F**
- II. Znajdują się tu liczne formy rzeźby polodowcowej. **P / F**
- III. Jaskinie i ostańce występujące na wyżynie to formy rzeźby krasowej. **P / F**
- IV. Do tutejszych form powierzchniowych krasu należą stalaktyty i stalagmity. **P / F**
- V. Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej utworzono Ojcowski Park Narodowy. **P / F**

6. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Wyżyna Lubelska jest regionem typowo:

- ☐ A. przemysłowym.
- ☐ B. rolniczym.
- ☐ C. usługowym.
- ☐ D. biznesowym.

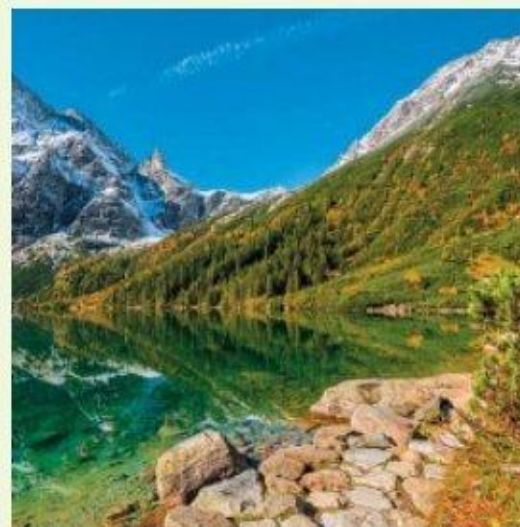
7. Uzupełnij tabelę nazwami obiektów przyrodniczych typowych dla pasa pobrzeży i pojezierzy. Wpisz obok definicji właściwe informacje wybrane z podanych.

- morena czołowa ● piaszczysta mierzeja ● wędrująca wydma ● jezioro przybrzeżne
- torfowisko wysokie ● piaszczysta plaża ● jezioro rynnowe

Definicja	Nazwa obiektu
piaszczysty pagórek w kształcie łuku lub wału, usypany przez wiatr i poruszający się dzięki jego podmuchom	
rozległy, raczej płytki zbiornik wodny, powstały w wyniku odcięcia zatoki od morza	
wzgórze powstałe w wyniku działalności lodowca, zbudowane zazwyczaj z gliny	
podmokły obszar porośnięty zbiorowiskiem roślin wilgociolubnych	
długi, wąski i głęboki zbiornik wodny powstały w wyniku działalności wód płynących pod lodowcem	
długi i wąski półwysep powstały dzięki budującej działalności wód morskich	
piaszczysty pas ciągnący się wzdłuż brzegu morza, częste miejsce wypoczynku turystów	

8. Wpisz w każdą lukę pod fotografią nazwę krajobrazu, który jest na niej przedstawiony. Nazwy krajobrazów wybierz z podanych w ramce.

- rolniczy ● miejski ● zdewastowany ● naturalny

9. Na podstawie własnych obserwacji opisz region, w którym mieszkasz.

a) Napisz, jaki rodzaj krajobrazu dominuje w twojej okolicy (naturalny czy kulturowy).

b) Scharakteryzuj krajobrazy naturalne w twojej okolicy.

c) Napisz, jaki rodzaj krajobrazu antropogenicznego (kulturowego) dominuje w twojej najbliższej okolicy.

d) Wymień i opisz krótko najbardziej charakterystyczne obiekty (np. zabytki) znajdujące się w twoim regionie.

19 Strefowość i piętrowość krajobrazów na świecie

1. Wypisz pięć czynników, które decydują o rozmieszczeniu stref krajobrazowych na Ziemi.

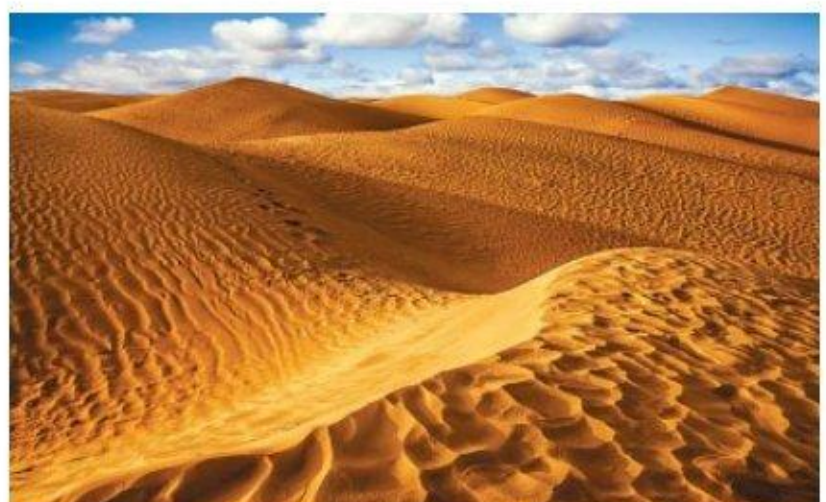
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

Na Ziemi wyróżnia się trzy strefy / pięć stref oświetlenia: gorącą, dwie umiarkowane i dwie zimne / umiarkowaną i zimną.

3. Zapisz pod każdym zdjęciem (kolejna strona) nazwę widocznego na nim krajobrazu i numer, którym oznaczono miejsce wykonania zdjęcia.

4. Na podstawie mapy stref krajobrazowych Ziemi w atlasie geograficznym wykonaj polecenia od a do c.

a) Wymień strefy krajobrazowe występujące w Europie.

b) Podaj nazwy dwóch kontynentów, na których nie rosną lasy równikowe.

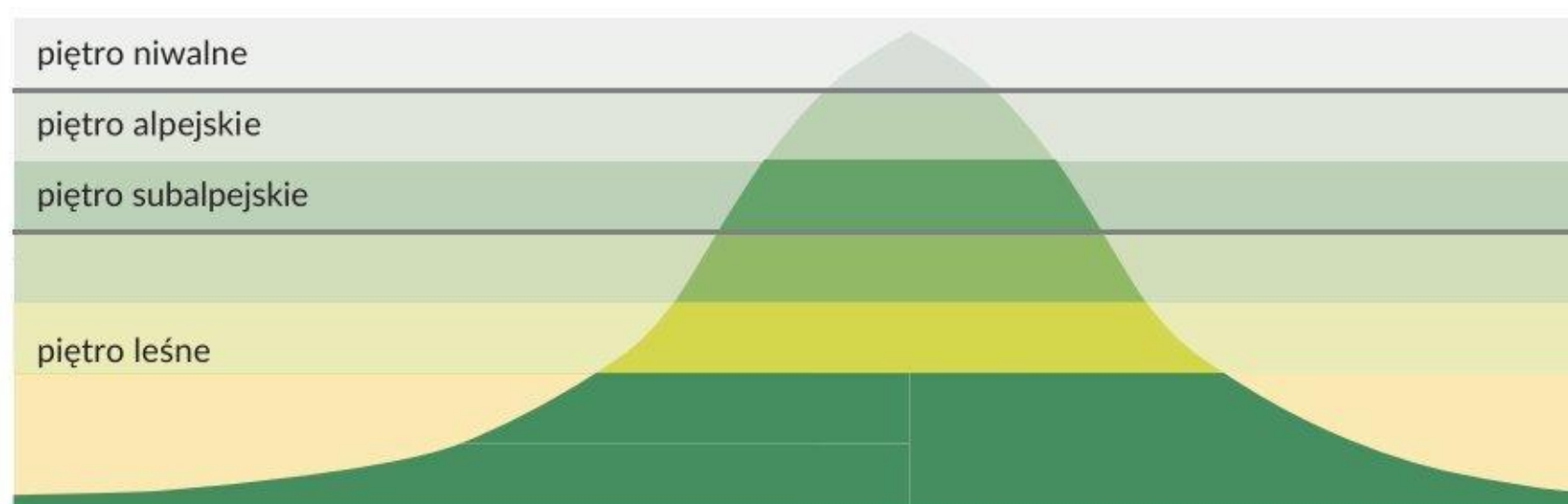
c) Podaj nazwę kontynentu, na którym nie występują pustynie lodowe.

5. Porównaj w tabeli cechy środowiska przyrodniczego strefy krajobrazowej, w której leży Polska, z inną – wybraną przez siebie – strefą.

Cechy środowiska geograficznego	Strefa krajobrazowa Polski	Strefa
położenie geograficzne		
cechy klimatu		
zbioryska roślinne		
przykłady gatunków zwierząt		

6. Schemat przedstawia układ pięter roślinnych w górach południowej Azji. Uzupełnij schemat podanymi nazwami.

- lasy iglaste ● trawy ● krzewy ● lasy wiecznie zielone ● lasy liściaste
- lodowce, mchy i porosty

20 Wilgotny las równikowy

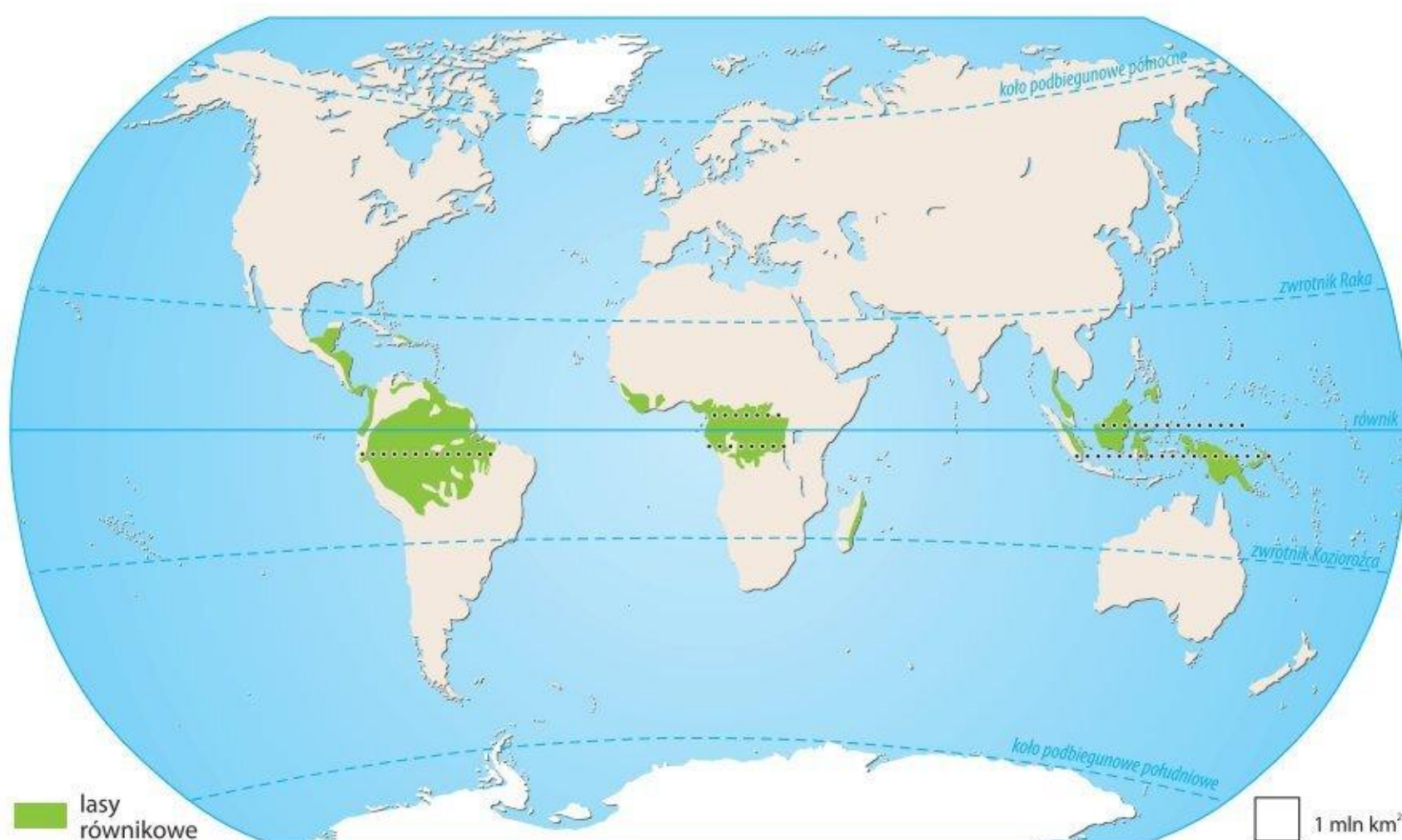
1. Wykonaj poniższe polecenia.

a) Spośród niżej wymienionych państw podkreśl te, w których występują wilgotne lasy równikowe.

- Brazylia • Norwegia • Kongo • Nowa Zelandia • Stany Zjednoczone
- Bułgaria • Indonezja • Malezja • Holandia • Kolumbia • Sudan

b) Wpisz w odpowiednich miejscach na mapie wybrane z ramki nazwy trzech głównych regionów fizycznogeograficznych porośniętych tymi lasami.

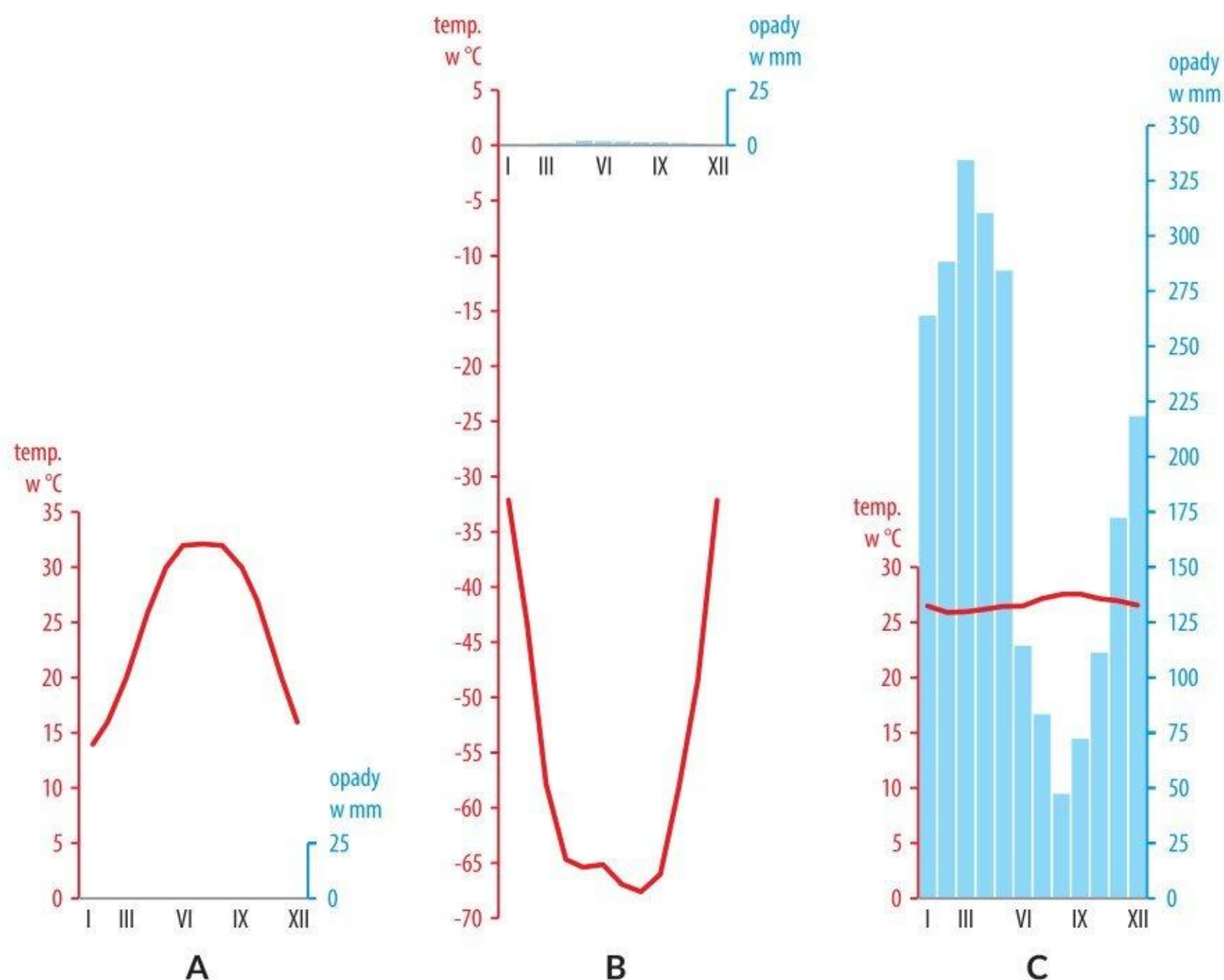
- Kotlina Konga • Archipelag Malajski • Nizina Amazonki

2. Które gatunki zwierząt żyją w lasach równikowych? Podkreśl odpowiednie nazwy.

- tukany • kondory • słonie • bizony • kolibry • bociany białe • papugi ary • goryle
- łosie • niedźwiedzie brunatne • jaguary • rysie europejskie • kangury • kapibary
- zające • anakondy • węgorze elektryczne • piranie • żyrafy • karpie • pstrągi

3. Poniżej przedstawiono wykresy klimatyczne dla trzech stacji meteorologicznych położonych w różnych strefach krajobrazowych świata.

- Zaznacz wykres sporządzony dla stacji meteorologicznej leżącej w regionie porośniętym wilgotnymi lasami równikowymi.
- Uzupełnij tabelę – podaj cechy klimatu równikowego, w którym rosną wilgotne lasy równikowe. Informacje odczytaj z wykresu wybranego w punkcie a.

Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca	
Średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca	
Roczna amplituda temperatury powietrza	
Suma roczna opadów	
Okres największych opadów	

4. Dokończ poprawnie zdania. Zaznacz A lub B oraz 1 lub 2, aby wskazać właściwe informacje.

I. Lasy równikowe

A	są wiecznie zielone	i rosną	1	w wysokich szerokościach geograficznych
B	zrzucają liście w porze suchej		2	w niskich szerokościach geograficznych

II. Powierzchnia lasów równikowych na świecie

A	rośnie	na skutek	1	działalności człowieka.
B	maleje		2	ocieplania się klimatu.

5. Podkreśl zdanie prawdziwe.

- I. W lesie równikowym przez cały rok panuje wysoka temperatura powietrza i występują niewielkie opady atmosferyczne.
- II. W lesie równikowym przez cały rok panuje niska temperatura i występują znaczne opady atmosferyczne.
- III. W lesie równikowym przez cały rok panuje wysoka temperatura powietrza i występują znaczne opady atmosferyczne.
- IV. W lesie równikowym przez cały rok panuje niska temperatura powietrza i występują niewielkie opady atmosferyczne.

6. Wymień po dwa przyrodnicze i pozaprzyrodnicze negatywne skutki niszczenia lasów równikowych na Ziemi.

Skutki przyrodnicze:

1. _____
2. _____

Skutki pozaprzyrodnicze:

1. _____
2. _____

21 Krajobraz lasu strefy umiarkowanej

1. Porównaj dwie mapy świata: krajobrazową i polityczną, zamieszczone w atlasie geograficznym, i wypisz nazwy pięciu państw, w których rosną lasy strefy umiarkowanej.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2. Dokończ poprawnie zdania. Zaznacz A lub B oraz 1 lub 2, aby wskazać właściwe informacje.

I. Bór mieszany strefy umiarkowanej to

A	zbiorowisko gatunków drzew,	w którym dominują	1	turzyce, liany i tatarak.
B	zbiorowisko gatunków traw,		2	świerki, sosny, brzozy i dęby.

II. W lasach liściastych strefy umiarkowanej drzewa

A	mają zielone liście przez cały rok,	ponieważ w klimacie umiarkowanym	1	występują wyraźne pory roku.
B	zrzucają liście na zimę,		2	nie ma wyraźnych pór roku.

3. Przeczytaj uważnie opis pewnego gatunku zwierząt.

W lasach liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej (również w Polsce) żyje największy dziki kot w Europie. Zamieszkuje rozległe, niezagospodarowane lasy zarówno na nizinach, jak i w górach. Stroni od ludzi i kryje się w niedostępnych zakamarkach puszczy. Obecnie pozostaje pod ścisłą ochroną, ale ze względu na wieki polowań oraz zmniejszanie areału jego naturalnych siedlisk należy do gatunków zagrożonych wyginięciem.

Podkreśl właściwą nazwę gatunkową opisanego zwierzęcia.

• żbik • puma • pantera śnieżna • ryś euroazjatycki • lampart plamisty

4. Wpisz pod właściwymi ilustracjami podane nazwy gatunkowe drzew liściastych i zwierząt występujących w lasach strefy umiarkowanej spośród podanych.

• brzoza • łoś • klon • jeleń • dąb • ryś • buk • bóbr

5. Podaj nazwę puszczy lub lasu znajdujących się najbliżej twojego miejsca zamieszkania. Wymień gatunki roślin i zwierząt, które występują na tym terenie.

Nazwa: _____

Gatunki roślin: _____

Gatunki zwierząt: _____

22 Sawanny i stepy

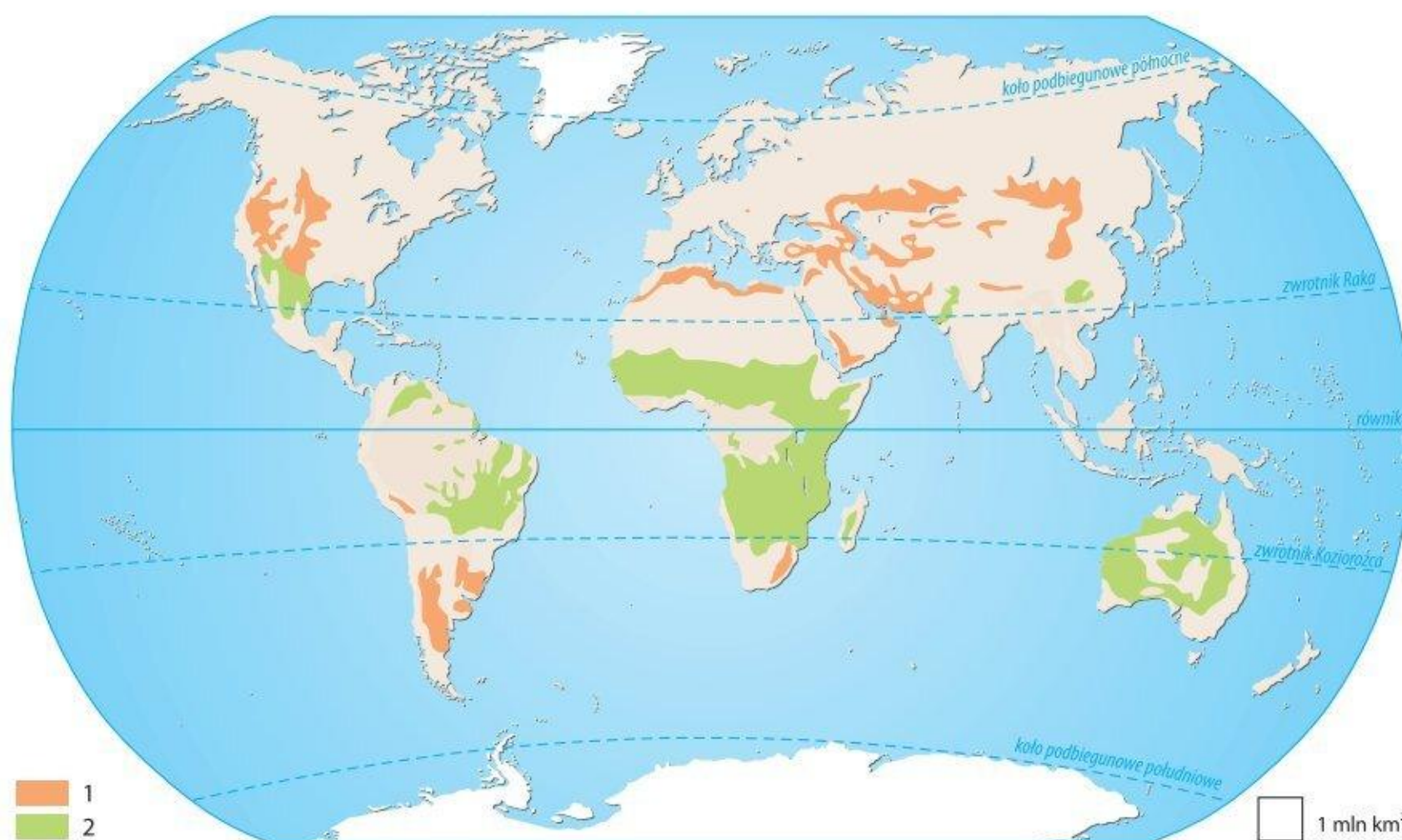
1. Dokończ poprawnie zdanie. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwą informację.

Wspólną cechą sawanny i stepów jest dominacja roślinności

A	drzewiastej,	co jest następstwem	1	występowania zbyt niskiej średniej rocznej temperatury powietrza.
B	trawiastej,		2	braku występowania odpowiednich opadów.

2. Wykonaj polecenia poniżej.

a) Odczytaj z mapy, którym kolorem oznaczono zasięg stepów, a którym sawanny. Wpisz odpowiedni numer przy nazwie oznaczonej strefy.

_____ sawanna

_____ stepy

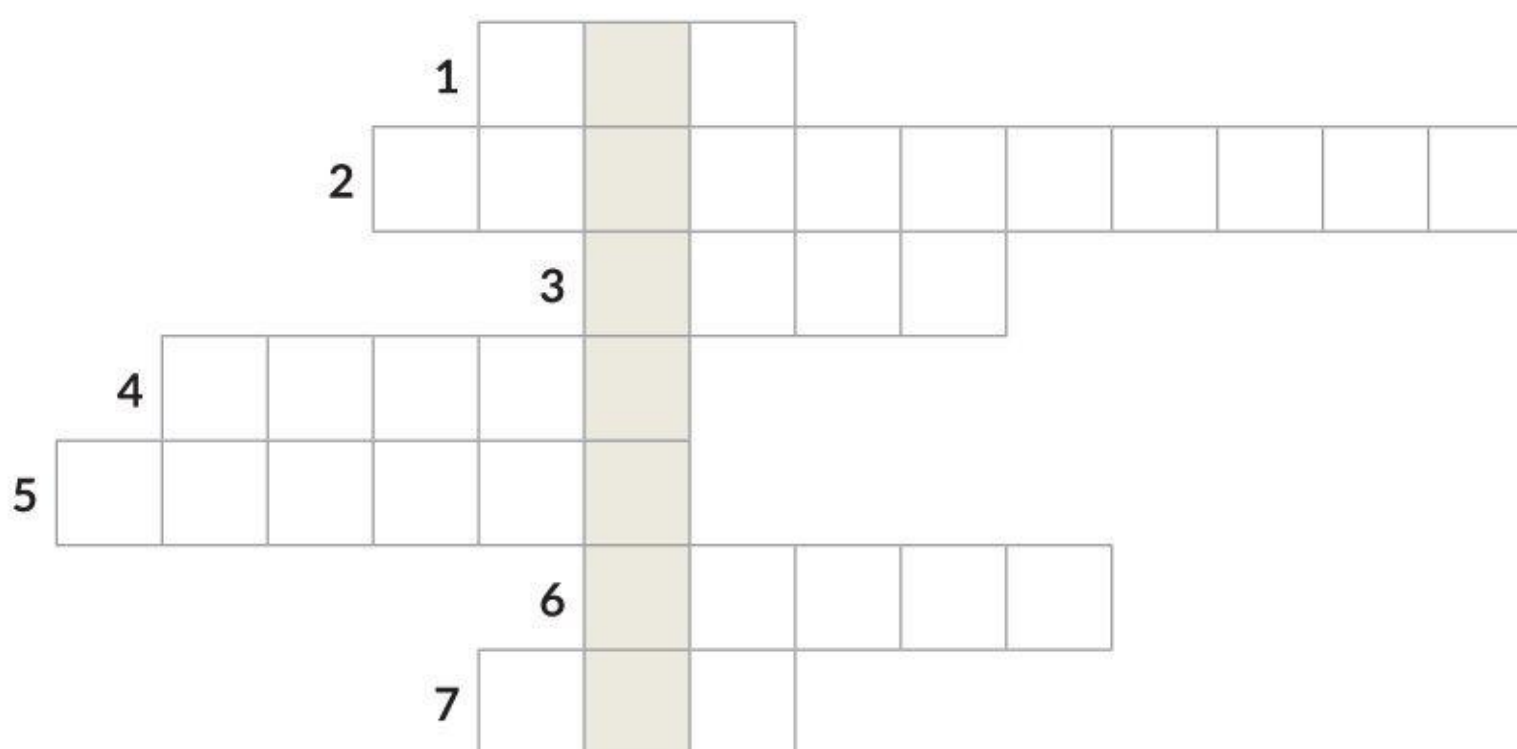
b) Odczytaj z mapy w atlasie geograficznym odpowiednie wartości i uzupełnij zdania.

Sawanna afrykańska rozciąga się od _____° szerokości geograficznej północnej do _____° szerokości geograficznej południowej. Step w Azji rozciąga się od _____° do _____° szerokości geograficznej północnej.

3. Oceń prawdziwość każdego zdania. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Największe miesięczne sumy opadów na stepie występują w miesiącach zimowych. **P / F**
- II. Średnia roczna temperatura powietrza na sawannach przekracza 20°C. **P / F**
- III. Opady w strefach sawanny i stepu mają charakter sezonowy. **P / F**
- IV. Roczna amplituda temperatur w strefie stepów nie przekracza 20°C. **P / F**

4. Rozwiąż krzyżówkę. Wpisz słowa w odpowiednie miejsca, a następnie odczytaj hasło i wyjaśnij jego znaczenie.

1. Gatunek antylopy zamieszkującej południową i wschodnią Afrykę.
2. Rośliny uprawiane na dawnym stepie na Ukrainie.
3. Kwiaty koloru czerwonego, które wiosną kwitną na stepie.
4. Tradycyjny dom na stepie w Mongolii używany przez ludność wędrującą.
5. Drapieżny ssak z rodziny kotowatych żyjący na sawannie.
6. Ssak koniowaty żyjący na sawannie, charakteryzujący się białymi pasami na czarnej sierści.
7. Drapieżny ssak żyjący na stepie, najczęściej w norach wykopanych przez inne zwierzęta.

Hasło: _____

Znaczenie hasła: _____

23 Pustynie gorące i lodowe

1. W odpowiednie miejsca tabeli wpisz czynniki klimatotwórcze oraz cechy klimatu charakterystyczne dla obszarów pustyń gorących i lodowych. Odpowiedzi wybierz z podanych w ramce.

- w ciągu całego roku średnie miesięczne temperatury powietrza powyżej 0°C
- duże wartości dobowej amplitudy temperatury powietrza (ok. 45°C)
- silne nasłonecznienie • duża wysokość słońca nad horyzontem • bardzo małe sumy opadów rocznych • występowanie nocy i dni polarnych • w ciągu całego roku średnie miesięczne wartości temperatury powietrza poniżej 0°C

Pustynie gorące	Pustynie lodowe

2. Podkreśl po jednym z wyróżnionych określeń, tak aby otrzymane zdanie było prawdziwe.

Pustynie gorące występują w strefie klimatów **równikowych** / **zwrotnikowych**, natomiast pustynie lodowe – w strefie klimatów **umiarkowanych** / **okołobiegunowych**.

3. Połącz nazwy pustyń gorących z odpowiednimi nazwami krajów, na których obszarze one występują. Odpowiedzi poszukaj w dostępnych źródłach.

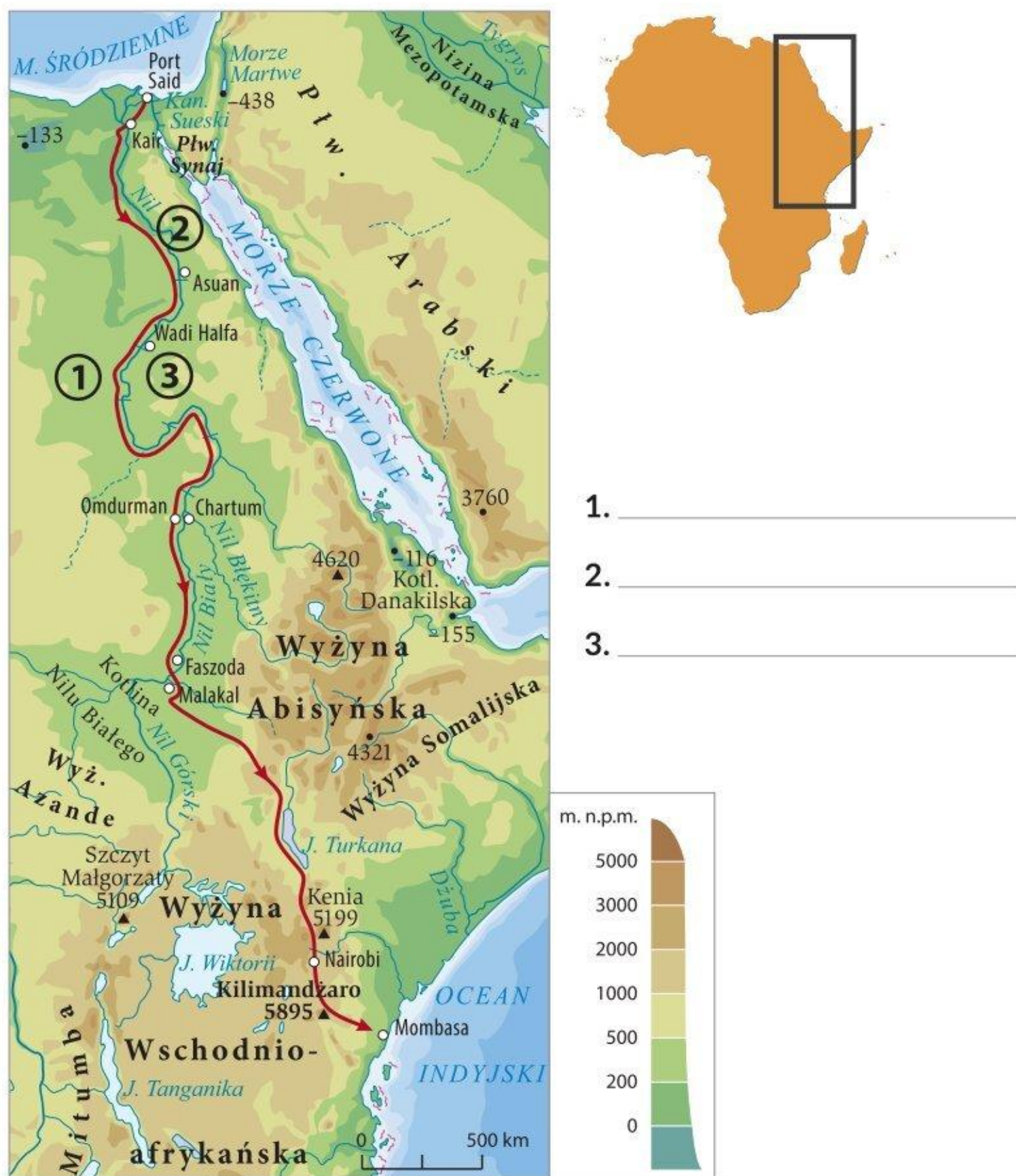
Namib	Izrael
Kalahari	Namibia
Thar	Botswana
Wielki Nefud	Australia
Atakama	Chile
Gibsona	Pakistan
Negew	Arabia Saudyjska
Gobi	Iran
Wielka Pustynia Słona	Mongolia

4. Oceń prawdziwość każdego zdania. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Innuici to grupa ludów zamieszkujących obszar Antarktydy. **P / F**
- II. Polska Stacja Antarktyczna im. Henryka Arctowskiego znajduje się na Wyspie Króla Jerzego u wybrzeży Antarktydy. **P / F**
- III. Niedźwiedzie polarne żyją na obszarze Antarktydy. **P / F**
- IV. Oazy to miejsca na gorących pustyniach, gdzie wody podziemne zalegają blisko pod powierzchnią ziemi. **P / F**
- V. Tuaregowie to ludność zamieszkująca Saharę, prowadząca głównie osiadły tryb życia. **P / F**
- VI. Głównym zajęciem Tuaregów jest chów zwierząt, głównie bydła i kóz. **P / F**

5. Mapa przedstawia szlak podróży Stasia i Nel – bohaterów „W pustyni i w puszczy” Henryka Sienkiewicza.

a) Przy numerach obok mapy wpisz nazwy pustyni, które przemierzyli młodzi podróżnicy.

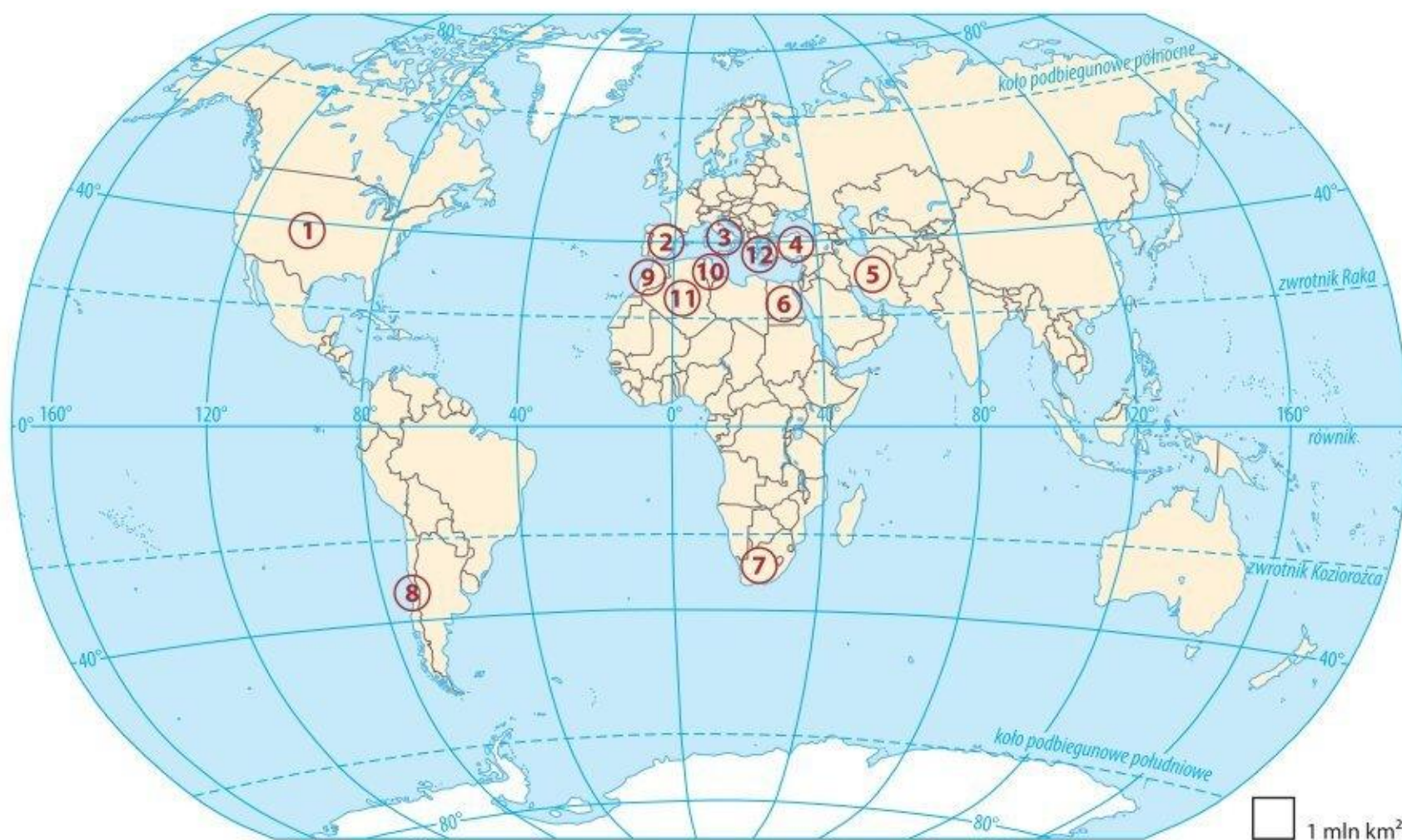
b) Wymień nazwy czterech współcześnie istniejących państw, których obszar przemierzali główni bohaterowie „W pustyni i w puszczy” podczas swojej podróży z Port Said nad Morzem Śródziemnym do Mombasy nad Oceanem Indyjskim.

1. _____ 3. _____

2. _____ 4. _____

24 Krajobraz śródziemnomorski

1. Na mapie konturowej świata numerami od 1 do 12 oznaczono wybrane państwa leżące (częściowo lub w całości) w strefie podzwrotnikowej. Pod mapą wpisz ich nazwy przy odpowiednich numerach.

1. _____	4. _____	7. _____	10. _____
2. _____	5. _____	8. _____	11. _____
3. _____	6. _____	9. _____	12. _____

2. Zaznacz poprawne dokończenia zdań.

I. W krajobrazie śródziemnomorskim państw Europy Południowej dominują

- ☐ A. niziny.
- ☐ B. góry i wyżyny.

II. Formacją roślinną dominującą w krajobrazie śródziemnomorskim

- ☐ A. są lasy liściaste.
- ☐ B. jest makia.

3. Poniżej przedstawiono charakterystykę trzech typów klimatów. Podkreśl opis właściwy dla klimatu śródziemnomorskiego (typ podzwrotnikowy morski).

- I. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca wynosi około 15°C lub więcej, średnia roczna temperatura powietrza waha się w przedziale 0°C–10°C. Wyróżnia się cztery pory roku, które wyznaczają przebieg zmian temperatury powietrza.
- II. Średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca wynosi powyżej 10°C, a średnia temperatura roczna ponad 20°C. Istnieją duże dobowe amplitudy temperatury powietrza. Opady obserwuje się przede wszystkim w lecie.
- III. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi od 10°C do 20°C natomiast temperatura najchłodniejszego miesiąca nie spada poniżej 0°C. Lato jest gorące i suche, a opady obserwuje się prawie wyłącznie w zimie.

4. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Makia jest formacją roślinną, w której skład wchodzi między innymi

- ☐ A. oleandry, jałowce i buki.
- ☐ B. akacje, baobaby, jałowce i mirty.
- ☐ C. trzciny, mirty, wawrzyny i wierzby.
- ☐ D. jałowce, mirty, wawrzyny i oleandry.

5. Zaznacz zestaw, w którym podano uprawy typowe dla rolnictwa w krajach śródziemnomorskich.

- ☐ A. ryż, bawełna, kukurydza, pomarańcze
- ☐ B. pszenica, bawełna, winorośl, banany
- ☐ C. kukurydza, len, banany, orzechy
- ☐ D. oliwki, winorośl, pomarańcze, orzechy

6. Na podstawie ofert biur turystycznych, które można znaleźć w internecie, oraz innych źródeł podaj przykłady miejsc, które warto zwiedzić w czasie podróży do jednego z krajów śródziemnomorskich – Libanu.

25 Tajga

1. Dokończ poprawnie zdania. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwe informacje.

I. Tajga jest lasem

A	liściastym,	występującym	1	w Europie Północnej, Kanadzie i na Syberii.
B	iglastym,		2	w Europie Zachodniej i Środkowej.

II. Wieloletnia zmarzlina to zamrznięty grunt, który latem

A	całkowicie rozmarza,	a lód w głębi ziemi	1	utrzymuje się przez cały rok.
B	rozmarza tylko do pewnej głębokości,		2	utrzymuje się tylko w okresie zimowym.

2. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

Tajga to formacja roślinna występująca w klimacie umiarkowanym **ciepłym** / **chłodnym**. Klimat ten charakteryzuje się **ciepłym** / **chłodnym** i **krótkim** / **długim** latem oraz **mroźną** / **cieplą** i **krótką** / **długą** zimą. Suma rocznych opadów na tym obszarze jest **duża** / **niewielka**.

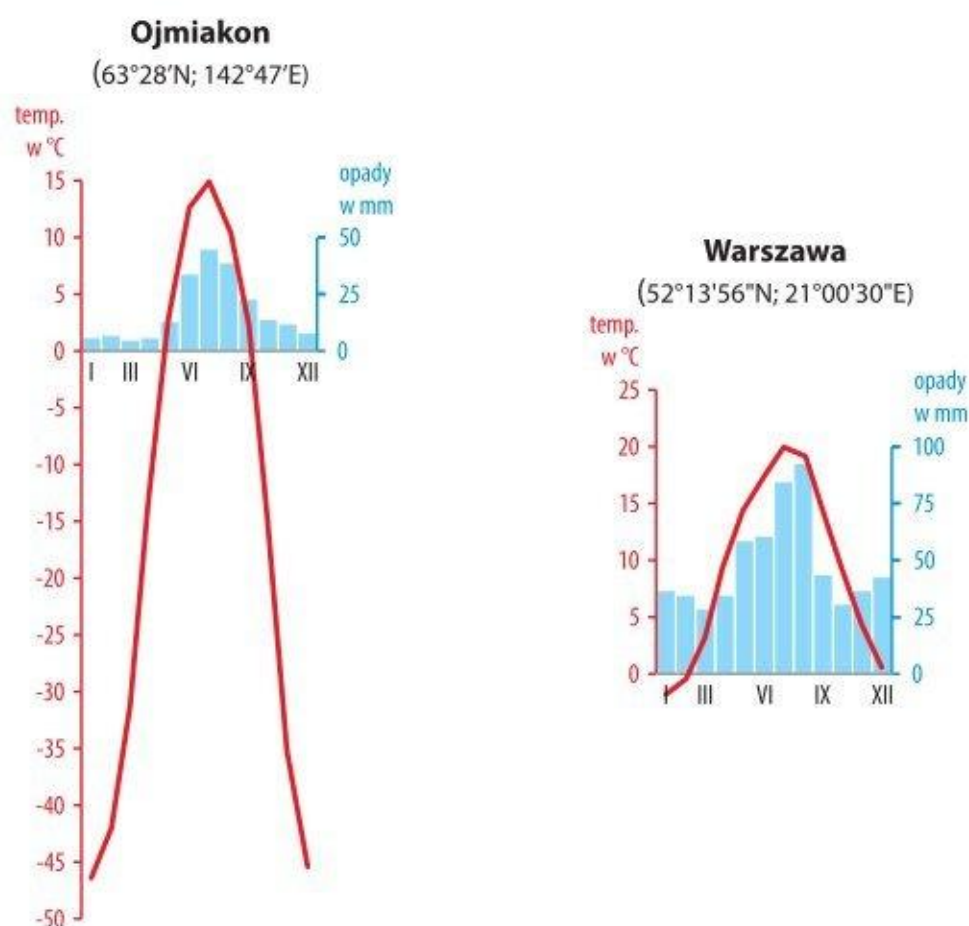
3. Oceń prawdziwość każdego zdania. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Długie lato w tajdze sprzyja rozwojowi rolnictwa. **P / F**
- II. Mało żyzne gleby występujące w tajdze utrudniają rozwój rolnictwa. **P / F**
- III. Gęstość zaludnienia w tajdze kanadyjskiej jest wyższa niż w położonych bardziej na południe Stanach Zjednoczonych. **P / F**
- IV. Ważną działalnością gospodarczą w tajdze syberyjskiej jest wydobywanie surowców mineralnych. **P / F**

4. Spośród wymienionych niżej państw świata wybierz te, w których granicach występuje tajga. Podkreśl odpowiednie nazwy.

- Stany Zjednoczone • Irlandia • Norwegia • Arabia Saudyjska • Etiopia • Szwecja
- Rosja • Słowacja • Kanada • Peru • Nigeria • Finlandia

5. Poniżej przedstawiono dwa klimatogramy dla: Warszawy ($52^{\circ}13'56''\text{N}$; $21^{\circ}00'30''\text{E}$) i Ojmiakonu na Syberii ($63^{\circ}29'\text{N}$; $142^{\circ}47'\text{E}$).

Uzupełnij tabelę przedstawiającą różnice klimatyczne między tymi miejscami.

Cecha klimatu	Warszawa	Ojmiakon
średnia temperatura najcieplejszego miesiąca		
średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca		
roczna amplituda temperatury powietrza		
roczna suma opadów atmosferycznych		
miesiąc o największej sumie opadów		
miesiąc o najmniejszej sumie opadów		

6. Uzupełnij tabelę. Wypisz po dwa gatunki zwierząt żyjące w tajdze.

Zwierzęta żyjące w tajdze w podziale na gromady		
ssaki	ptaki	gady

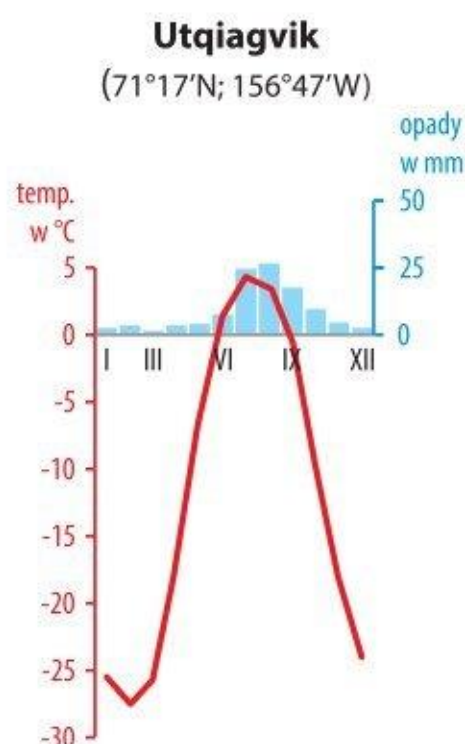
26 Tundra

1. Dokończ poprawnie zdanie. Zaznacz A lub B oraz 1 lub 2, aby wskazać właściwą informację.

Tundra występuje w

A	wysokich	szerokościach geograficznych, gdzie panuje klimat	1	umiarkowany chłodny.
B	niskich		2	okołobiegunowy.

2. Oceń prawdziwość zdań odnoszących się do wykresu klimatycznego dla stacji w Utqiagvik (71°18'N; 157°46'W), na terenie tundry. Podkreśl P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

- I. Większość miesięcy charakteryzuje się średnią temperaturą poniżej 0°C. **P / F**
- II. Największe opady odnotowuje się w miesiącach o najwyższej średniej temperaturze powietrza. **P / F**
- III. Opady deszczu lub śniegu występują tu przez cały rok. **P / F**

3. Wyjaśnij, w jaki sposób rośliny w tundrze przystosowały się do panujących tam warunków klimatycznych.

4. Zaznacz błędne dokończenie zdania.

Obszary porośnięte przez tundrę charakteryzują się

- ☐ A. występowaniem zorzy polarnej.
☐ B. występowaniem bagien i rozlewisk.
☐ C. górowaniem Słońca wysoko nad horyzontem.
☐ D. występowaniem dni i nocy polarnych.

5. Uzupełnij poniższy tekst nazwami wybranymi z ramki.

• alczyki • drzewa • karibu • krzewinki • lisy polarne • mchy • niedźwiedzie polarne • porosty • pustynią lodową • reniferów • tajgą • turzyce • wilki

Tundra to formacja roślinna granicząca od południa z _____
 a od północy z _____. Na jej terenie nie występują _____.
 Charakterystyczną roślinnością tundry są _____,
 i _____ oraz ostre trawy – _____. Wśród licznych ptaków
 spotyka się _____. Do reprezentantów ssaków drapieżnych zaliczamy
 _____, _____ i _____. Rosnące w tun-
 drze porosty są przysmakiem _____ i żyjących w Ameryce Północnej
 _____.

6. Uzupełnij tabelę nazwami ludów zamieszkujących podane regiony.

Region	Ludy zamieszkujące region
północna Kanada, Alaska, Grenlandia	
północna Rosja	
Półwysep Skandynawski, Półwysep Kolski	

7. Wymień zajęcia, które są źródłem utrzymania ludności zamieszkującej tereny tundry.

27 Krajobraz wysokogórski Himalajów

1. Podkreśl w każdej parze wyróżnionych określeń informację prawdziwą.

- I. Himalaje leżą w **południowej** / **północnej** Azji.
- II. Himalaje są górami **starymi** / **młodymi**.
- III. W Himalajach znajduje się **14** / **10** z 14 ośmiotysięczników występujących na Ziemi.
- IV. W Himalajach **występują** / **nie występują** lodowce górskie.

2. Uzupełnij tabelę zawierającą charakterystykę pięter roślinnych w Himalajach.

Nazwa piętra roślinnego	Wysokość występowania piętra	Charakterystyczna roślinność
skały i lodowce		mchy, porosty
hale (łąki alpejskie)		
	3500–4000 m n.p.m.	karłowate drzewa i krzewy
lasy iglaste	3000–3500 m n.p.m.	
		dęby, klony, kasztanowce
	do 2000 m n.p.m.	

3. Wybierz i wypisz litery, którymi oznaczono charakterystyczne cechy klimatu Himalajów.

- A. niedostatek tlenu na wysokości powyżej 6000 m n.p.m.
- B. wzrost ciśnienia wraz ze wzrostem wysokości
- C. wysoko w górach rozrzedzone powietrze
- D. spadek temperatury wraz ze wzrostem wysokości
- E. wysoko w górach przewaga opadów deszczu nad opadami śniegu
- F. większe opady na południowych stokach

Cechy klimatu Himalajów: _____

28 Podsumowanie działu

1. Uzupełnij tabelę. Przyporządkuj strefy klimatyczne do ich opisów.

● równikowa ● zwrotnikowa ● podzwrotnikowa ● umiarkowana ● okołobiegunowa

Strefa klimatyczna	Opis
	duże dobowe amplitudy temperatur; większość obszarów pozbawiona opadów, jeśli występują, to wyłącznie w półroczu letnim
	przez cały rok bardzo niskie temperatury, najczęściej ujemne, i bardzo małe opady, nieprzekraczające 250 mm
	średnia temperatura wszystkich miesięcy powyżej 20°C, a roczne amplitudy niewielkie; opady duże, całoroczne
	deszczowa zima z temperaturą powyżej 0°C, lato suche i ciepłe z temperaturą około 25°C
	wyraźne pory roku; opady o różnej wielkości, wynikającej z odległości od oceanu; dzieli się na ciepłą i chłodną

2. Podaj dwie cechy klimatu równikowego sprzyjające rozwojowi bujnej roślinności.

1. _____

2. _____

3. Rozpoznaj opisaną formację roślinną i zapisz jej nazwę.

Są to gęste zarośla wiecznie zielonych krzewów i twarolistnej roślinności. Występują tu: laury, mirty, oleandry, pinie i drzewa oliwne.

Nazwa formacji roślinnej: _____

4. Podkreśl nazwy dwóch formacji trawiastych.

● makia ● sawanna ● step ● tundra ● tajga

5.

a) Rozpoznaj i podpisz strefy krajobrazowe przedstawione na zdjęciach oznaczonych numerami od 1 do 6.

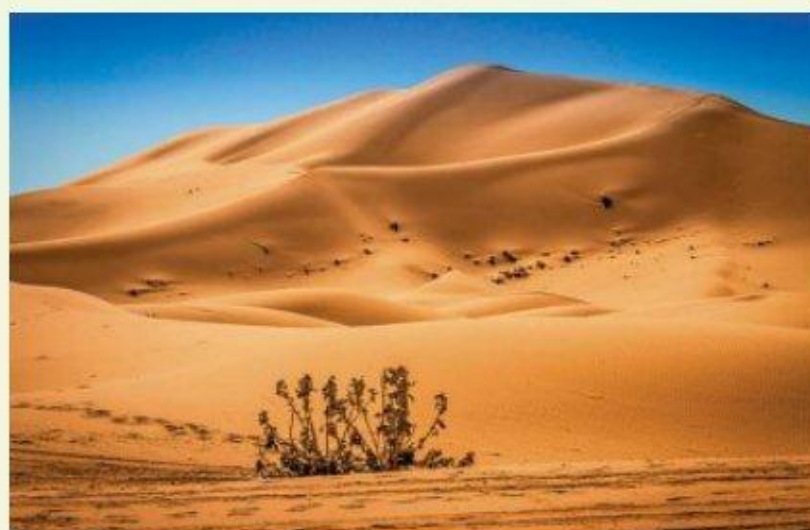
1. _____

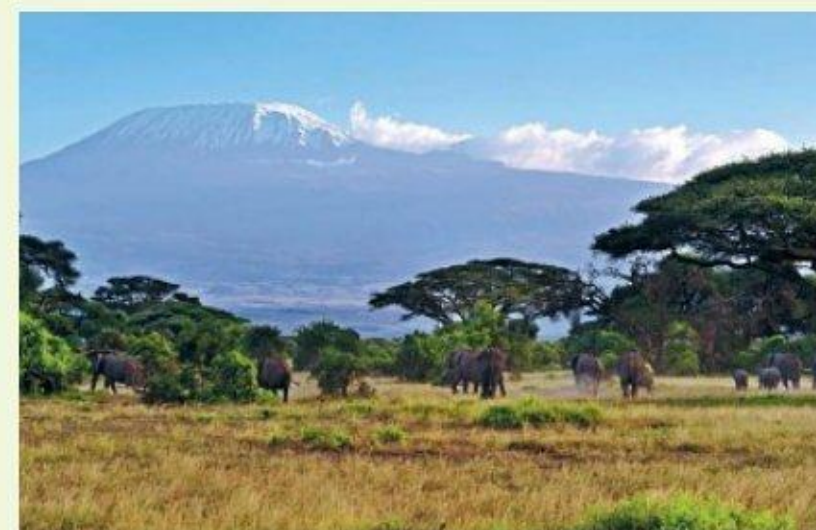
4. _____

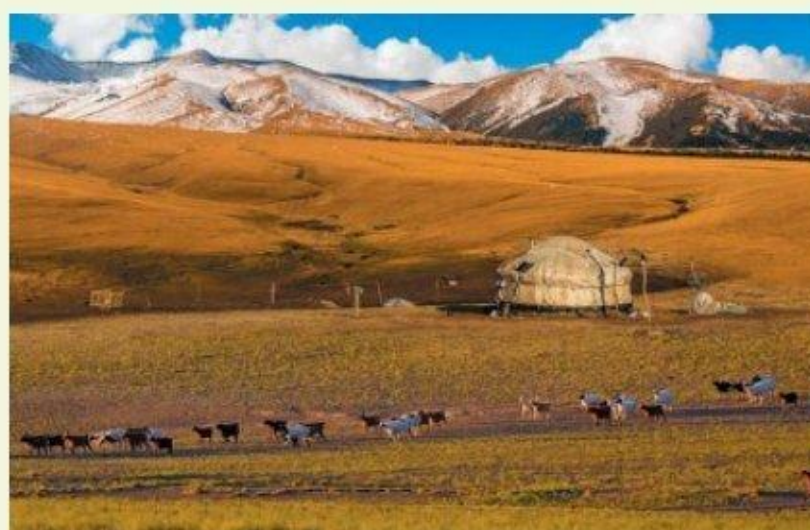
2. _____

5. _____

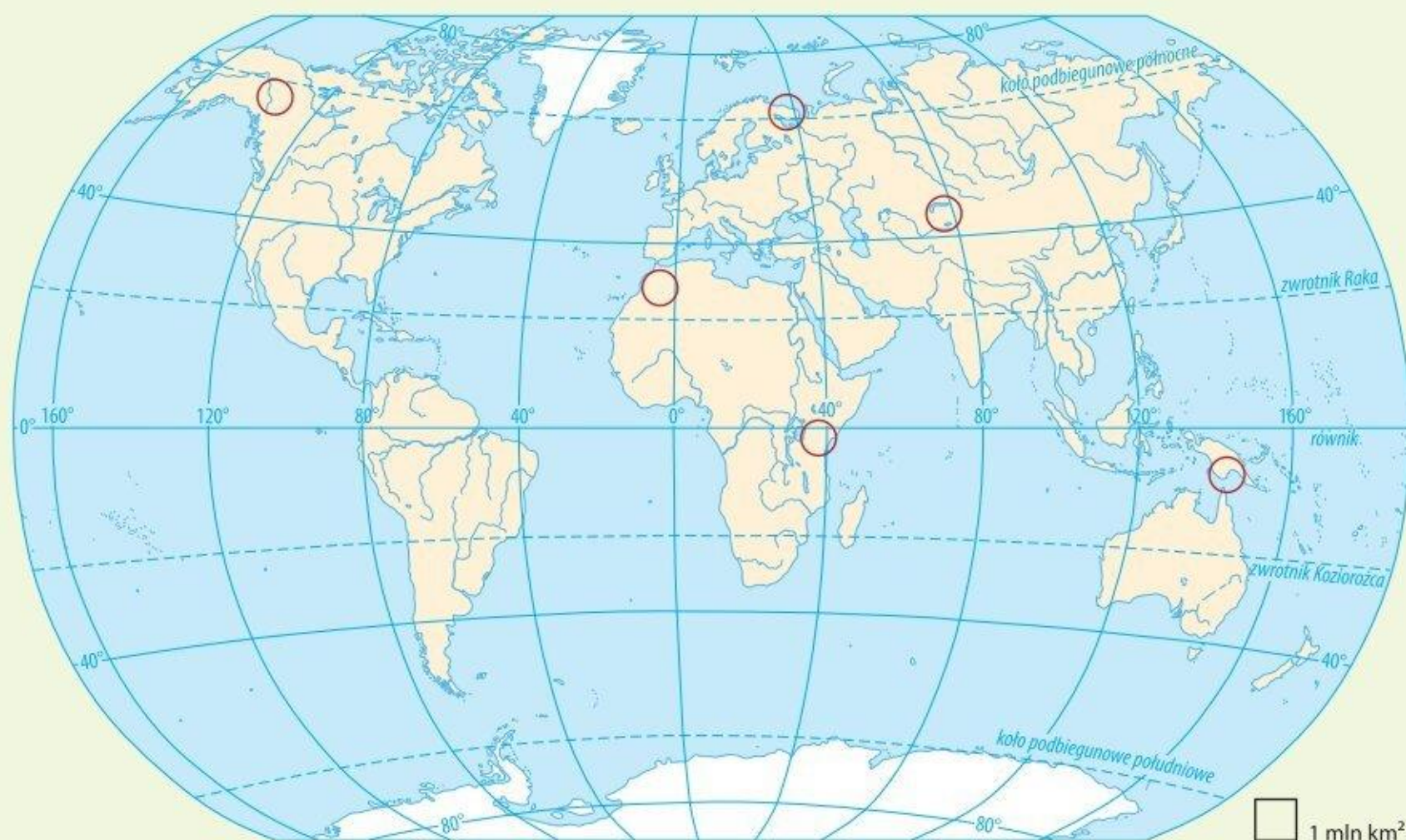

3. _____

6. _____

- b)** W puste miejsca na mapie wpisz numer zdjęć, na których przedstawiono poszczególne strefy krajobrazowe.

6. Zaznacz błędne dokończenie zdania.

Z powodu występowania wieloletniej zmarzliny

- ☐ A. wytworzyły się mało żyzne, płytkie gleby.
- ☐ B. brakuje surowców mineralnych.
- ☐ C. woda wsiąka w ziemię.
- ☐ D. budownictwo jest bardzo utrudnione.

7. Wyjaśnij, w jaki sposób rośliny sporadycznie występujące na pustyniach zwrotnikowych przystosowały się do panującego tam skrajnie suchego klimatu.

8. Wymień strefy krajobrazowe występujące w klimatach umiarkowanych.

9. Uzupełnij tabelę. Uporządkuj wymienione strefy krajobrazowe i formacje roślinne w kolejności ich występowania od bieguna do równika. Następnie dopasuj do nich właściwe strefy klimatyczne.

Strefa krajobrazowa / formacja roślinna	Strefa klimatyczna
• las równikowy • makia • pustynia zwrotnikowa • step • tajga • tundra	• okołobiegunowa • podzwrotnikowa • równikowa • umiarkowana ciepła • umiarkowana chłodna • zwrotnikowa

Biegun	
Równik	

10. Dokończ poprawnie zdania. Zaznacz A lub B oraz 1 albo 2, aby wskazać właściwe informacje.

I. Tajga jest formacją

A	leśną,	w której rosną	1	akacje, baobaby i palmy.
B	trawiastą,		2	świerki, sosny i jodły.

II. Strefa klimatyczna, w której rośnie tajga, charakteryzuje się

A	krótkim i dość ciepłym latem	oraz	1	długą i mroźną zimą.
B	długim i gorącym latem		2	krótką i mroźną zimą.

11. Rozpoznaj opisane zwierzę żyjące w tajdze i zapisz jego nazwę.

Największy dziko żyjący kotowaty, świetnie przystosowany do życia w lasach borealnych. Należy do najgroźniejszych zwierząt drapieżnych zamieszkujących rozległe obszary azjatyckiej tajgi. Ze względu na fakt, że od lat jest celem zaciekłych polowań, populacja tego zwierzęcia nie przekracza kilku tysięcy osobników, a gatunek jest zagrożony wyginięciem.

Ten dziki kot to _____.

12. Uzupełnij zdania odpowiednimi słowami z ramki.

● rybołówstwo ● drewno ● rolnictwo ● polowanie

Działalność gospodarcza na obszarach porośniętych tajgą jest bardzo utrudniona. Głównymi przeszkodami, które napotyka _____, są mało żyzne gleby, krótkie lata i długie, srogie zimy. Najważniejszym sposobem zdobywania pożywienia dla mieszkańców tych terenów były i w wielu rejonach tajgi nadal są _____ i _____. Największym i od dawna pozyskiwanym bogactwem rozległych lasów borealnych jest _____.

13. Porównaj zamieszczone w atlasie mapy świata: krajobrazową i polityczną, a następnie wypisz pięć państw, na których obszarze występuje tundra.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

14. Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Największym zbiorowiskiem leśnym w strefie umiarkowanej jest

- ☐ A. tajga porastająca głównie obszary Kanady i Rosji.
- ☐ B. tundra porastająca głównie obszary Kanady i Rosji.
- ☐ C. tajga porastająca głównie obszary Stanów Zjednoczonych i Rosji.
- ☐ D. tundra porastająca głównie obszary Stanów Zjednoczonych i Kanady.

Źródła ilustracji i fotografii

Fotografie i rysunki: okładka (formacja skalna w Paria Canyon) oksana.perkins/Shutterstock.com; s. 3 (góry) Curioso/Shutterstock.com; s. 5 (współrzędne geograficzne) Kamil Godoń/Ewa Pawińska; s. 9 (rysunek góry) Jerzy Domosud; s. 12 (rysunki ukształtowania terenu) Jerzy Domosud; s. 29 (schemat krasu) Elżbieta Bilska; s. 39 (piasek) Paweł Kamiński; s. 45 (Warszawa dawniej) Michał Dyjuk/FORUM, (Warszawa dziś) Aleksander Keplicz/FORUM; s. 46 (ortofotomapa Warszawy) Główny Urząd Geodezji i Kartografii/geoportal.gov.pl; s. 52 (pole) Mariusz Szczygiel/Shutterstock.com, (kopalnia) Bildagentur Zoonar GmbH/Shutterstock.com, (góry) Paweł Kazmierczak/Shutterstock.com; s. 55 (las liściasty) Aleksander Bolbot/Shutterstock.com, (Antarktyda) Volodymyr Goinyk/Shutterstock.com, (dżungla) Dr Morley Read/Shutterstock.com, (akacja) Maciej Czekański/Shutterstock.com, (jezioro) Ovcharov Aleksandr/Shutterstock.com, (wydmy) Marques/Shutterstock.com, (renifer) Kaca Skokanova/Shutterstock.com, (góry) Allgord/Shutterstock.com; s. 61 (liść klonu) OmniArt/Shutterstock.com, (bóbr) Jody Ann/Shutterstock.com, (liść buku) AleMasche72/Shutterstock.com, (łoś) moosehenderson/Shutterstock.com, (liść dębu) Maskarad/Shutterstock.com, (ryś) Eric Isselee/Shutterstock.com, (liść brzozy) Roland Oster/Shutterstock.com, (jeleń) Eric Isselee/Shutterstock.com; s. 76 (jurta) Aureliy/Shutterstock.com, (las iglasty) Yarygin/Shutterstock.com, (trawy) Gregory A. Pozhvanov/Shutterstock.com, (dżungla) AustralianCamera/Shutterstock.com, (wydmy) Been there YB/Shutterstock.com, (akacje) kyslynskyhal/Shutterstock.com

Mapy: Zespół Kartografii WSiP z wyjątkiem s. 27 (Dolina Pięciu Stawów Polskich) Wydawnictwo COMPASS Sp. z o.o.